

Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τέταρτο τμήμα)

της 10ης Απριλίου 2014*

Περιεχόμενα

I – Το νομικό πλαίσιο	5
II – Ιστορικό της διαφοράς και επίμαχη απόφαση	5
III – Οι προσφυγές ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου και η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση	8
IV – Αιτήματα των διαδίκων και ενώπιον του Δικαστηρίου διαδικασία	10
V – Επί των αιτήσεων αναιρέσεως	10
A — Συνοπτική έκθεση των λόγων αναιρέσεως	10
B — Εξέταση των λόγων αναιρέσεως	13
1. Επί των λόγων αναιρέσεως που αφορούν τη δυνατότητα καταλογισμού της συνιστώσας παράβαση συμπεριφοράς θυγατρικών στις μητρικές εταιρίες τους	13
α) Επί του πρώτου λόγου αναιρέσεως που προβάλλουν οι εταιρίες του ομίλου Alstom και ο οποίος αντλείται από παράβαση της υποχρέωσης αιτιολογήσεως που υπέχει η Επιτροπή	13
i) Επί του πρώτου σκέλους του πρώτου λόγου αναιρέσεως που προβάλλουν οι εταιρίες του ομίλου Alstom	13
— Επιχειρήματα των διαδίκων	13
— Εκτίμηση του Δικαστηρίου	13
ii) Επί του δεύτερου σκέλους του πρώτου λόγου αναιρέσεως που προβάλλουν οι εταιρίες του ομίλου Alstom	16
β) Επί του πρώτου λόγου αναιρέσεως που προβάλλει η Areva και του δεύτερου λόγου αναιρέσεως που προβάλλουν οι εταιρίες του ομίλου Alstom, οι οποίοι αντλούνται από παράβαση της υποχρέωσης αιτιολογήσεως που υπέχει το Γενικό Δικαστήριο	17

* Γλώσσα διαδικασίας: η γαλλική.

i) Επί του πρώτου σκέλους του δευτέρου λόγου αναιρέσεως που προβάλλουν οι εταιρίες του ομίλου Alstom	18
ii) Επί του πρώτου λόγου αναιρέσεως που προβάλλει η Areva και του δευτέρου σκέλους του δευτέρου λόγου αναιρέσεως που προβάλλουν οι εταιρίες του ομίλου Alstom	18
– Επιχειρήματα των διαδίκων	18
– Εκτίμηση του Δικαστηρίου	19
iii) Επί του τετάρτου σκέλους του δευτέρου λόγου αναιρέσεως που προβάλλουν οι εταιρίες του ομίλου Alstom	21
γ) Επί του τρίτου λόγου αναιρέσεως που προβάλλουν οι εταιρίες του ομίλου Alstom και ο οποίος αντλείται από παράβαση του άρθρου 101 ΣΛΕΕ, ιδίως δε από παράβαση των κανόνων περί καταλογισμού της παραβάσεως και από παραβίαση των αρχών περί δικαιώματος σε δίκαιη δίκη και τεκμηρίου αθωότητας	21
i) Επί του πρώτου σκέλους του τρίτου λόγου αναιρέσεως που προβάλλουν οι εταιρίες του ομίλου Alstom	21
ii) Επί του δευτέρου σκέλους του τρίτου λόγου αναιρέσεως που προβάλλουν οι εταιρίες του ομίλου Alstom	22
2. Επί των λόγων αναιρέσεως που αφορούν την εφαρμογή των κανόνων περί αλληλέγγυας και εις ολόκληρον ευθύνης για την καταβολή των προστίμων	23
α) Επί των επιχειρημάτων σχετικά με την εν τοις πράγμασι αλληλέγγυα και εις ολόκληρον ευθύνη που καταλογίσθηκε στις μητρικές εταιρίες Areva και Alstom	24
i) Επιχειρήματα των διαδίκων	24
ii) Εκτίμηση του Δικαστηρίου	25
– Επί του παραδεκτού	25
– Επί της ουσίας	26
β) Επί των επιχειρημάτων σχετικά με τον εσωτερικό επιμερισμό του προστίμου μεταξύ αλληλεγγύως και εις ολόκληρον οφειλετών	30
i) Επιχειρήματα των διαδίκων	30
ii) Εκτίμηση του Δικαστηρίου	30
3. Επί του τετάρτου λόγου αναιρέσεως που προβάλλει η Areva και ο οποίος αντλείται από παραβίαση των αρχών της αναλογικότητας και της ίσης μεταχειρίσεως κατά τον καθορισμό του προστίμου που της επιβλήθηκε	33
i) Επιχειρήματα των διαδίκων	33
ii) Εκτίμηση του Δικαστηρίου	33
4. Επί του πέμπτου λόγου αναιρέσεως που προβάλλει η Alstom και ο οποίος αντλείται από προσβολή του δικαιώματος αποτελεσματικής ένδικης προστασίας	35

i) Επιχειρήματα των διαδίκων	35
ii) Εκτίμηση του Δικαστηρίου	36
VI – Επί των δικαστικών εξόδων	37

«Αίτηση αναιρέσεως — Ανταγωνισμός — Σύμπραξη — Αγορά έργων στον τομέα του εξοπλισμού μεταγωγής με μόνωση αερίου — Δυνατότητα καταλογισμού της συνιστώσας παράβαση συμπεριφοράς θυγατρικών στις μητρικές εταιρίες τους — Υποχρέωση αιτιολογήσεως — Αλληλέγγυα και εις ολόκληρον ευθύνη για την καταβολή του προστίμου — Έννοια της επιχειρήσεως — “Έν τοις πράγμασι” αλληλέγγυα και εις ολόκληρον ευθύνη — Αρχές της ασφάλειας δικαίου και της εξατομικεύσεως των ποινών και κυρώσεων — Αρχές της αναλογικότητας και της ίσης μεταχειρίσεως»

Στις συνεκδικαζόμενες υποθέσεις C-247/11 P και C-253/11 P,

με αντικείμενο δύο αιτήσεις αναιρέσεως δυνάμει του άρθρου 56 του Οργανισμού του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, οι οποίες ασκήθηκαν στις 18 και 20 Μαΐου 2011,

Areva SA (C-247/11 P), με έδρα το Παρίσι (Γαλλία), εκπροσωπούμενη από τους A. Schild, C. Simphal και E. Estellon, avocats,

αναιρεσείουσα,

όπου οι λοιποί διάδικοι είναι οι:

Alstom SA, με έδρα το Levallois-Perret (Γαλλία),

T&D Holding SA, πρώην Areva T&D Holding SA, με έδρα το Levallois-Perret,

Alstom Grid SAS, πρώην Areva T&D SA, με έδρα τη La Défense (Γαλλία),

Alstom Grid AG, πρώην Areva T&D AG, με έδρα το Oberentfelden (Ελβετία) (C-253/11 P),

εκπροσωπούμενες από τους J. Derenne, A. Müller-Rappard και M. Lagrue, avocats,

πρωτοδίκως προσφεύγουσες

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τους V. Bottka και N. von Lingen, με τόπο επιδόσεων στο Λουξεμβούργο,

πρωτοδίκως καθής,

και

Alstom SA,

T&D Holding SA,

Alstom Grid SAS,

Alstom Grid AG (C-253/11 P),

εκπροσωπούμενες από τους J. Derenne, A. Müller-Rappard και M. Lagrue, *avocats*,

αναιρεσεύουσες,

όπου οι λοιποί διάδικοι είναι οι:

Areva SA, εκπροσωπούμενη από τους A. Schild, C. Simphal και E. Estellon, *avocats*,

πρωτοδίκως προσφεύγουσα,

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τους V. Bottka και N. von Lingen, με τόπο επιδόσεων στο Λουξεμβούργο,

πρωτοδίκως καθής,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τέταρτο τμήμα),

συγκείμενο από τους L. Bay Larsen, πρόεδρο τμήματος, K. Lenaerts, αντιπρόεδρο του Δικαστηρίου, ασκούντα καθήκοντα δικαστή του τετάρτου τμήματος, M. Safjan, J. Malenovský και A. Prechal (εισηγήτρια), δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: P. Mengozzi

γραμματέας: V. Tourrès, υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 2ας Μαΐου 2013,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 19ης Σεπτεμβρίου 2013,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Με τις αιτήσεις τους αναίρεσεως, οι Areva SA (στο εξής: Areva), Alstom SA (στο εξής: Alstom), T&D Holding SA, Alstom Grid SAS και Alstom Grid AG (στο εξής, οι τέσσερις τελευταίες εταιρίες από κοινού: εταιρίες του ομίλου Alstom, και άπασες οι πέντε εταιρίες, από κοινού: αναιρεσεύουσες εταιρίες) ζητούν την αναίρεση της αποφάσεως την οποία εξέδωσε το Γενικό Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης στις 3 Μαρτίου 2011, επί των υποθέσεων T-117/07 και T-121/07, Areva κ.λπ. κατά Επιτροπής (Συλλογή 2011, σ. II-633, στο εξής: ανααιρεσιβαλλόμενη απόφαση), καθόσον με την απόφαση αυτή το Γενικό Δικαστήριο απέρριψε τις προσφυγές τους με αίτημα, κυρίως, τη μερική ακύρωση της αποφάσεως C(2006) 6762 τελικό της Επιτροπής, της 24ης Ιανουαρίου 2007, σχετικά με διαδικασία εφαρμογής του άρθρου [81 ΕΚ] και του άρθρου 53 της Συμφωνίας ΕΟΧ (Υπόθεση COMP/F/38.899 — Εξοπλισμός μεταγωγής με μόνωση αερίου), της οποίας σύνοψη δημοσιεύθηκε στην *Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης* (ΕΕ 2008, C 5, σ. 7, στο εξής: επίμαχη απόφαση), και επικουρικόως τη μείωση του ποσού του προστίμου που τους επιβλήθηκε με την εν λόγω απόφαση.

I – Το νομικό πλαίσιο

- 2 Το άρθρο 23 του κανονισμού (ΕΚ) 1/2003 του Συμβουλίου, της 16ης Δεκεμβρίου 2002, για την εφαρμογή των κανόνων ανταγωνισμού που προβλέπονται στα άρθρα 81 [ΕΚ] και 82 [ΕΚ] (ΕΕ L 1, σ. 1), το οποίο φέρει τον τίτλο «Πρόστιμα», προβλέπει τα εξής:

«[...]

2. Η Επιτροπή δύναται με απόφασή της να επιβάλλει σε επιχειρήσεις και ενώσεις επιχειρήσεων πρόστιμα, σε περίπτωση που αυτές, εκ προθέσεως ή εξ αμελείας:

α) διαπράττουν παράβαση των διατάξεων του άρθρου [81 ΕΚ] ή του άρθρου [82 ΕΚ] [...]

[...]

3. Ο καθορισμός του ύψους του προστίμου γίνεται με βάση τη σοβαρότητα και τη διάρκεια της παράβασης.

[...]»

- 3 Κατά το άρθρο 31 του κανονισμού αυτού, το οποίο φέρει τον τίτλο «Έλεγχος από το Δικαστήριο»:

«Το Δικαστήριο διαθέτει πλήρη δικαιοδοσία για τον έλεγχο των αποφάσεων με τις οποίες η Επιτροπή επιβάλλει πρόστιμο ή χρηματική ποινή. Το Δικαστήριο δύναται να καταργεί, να μειώνει ή να επαυξάνει τα πρόστιμα ή τις χρηματικές ποινές που έχουν επιβληθεί.»

II – Ιστορικό της διαφοράς και επίμαχη απόφαση

- 4 Τα πραγματικά περιστατικά της υπό κρίση διαφοράς, όπως εκτίθενται στις σκέψεις 1 έως 35 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, μπορούν να συνοψισθούν ως εξής.

- 5 Πρόκειται για διαφορά σχετική με σύμπραξη όσον αφορά τη διάθεση εξοπλισμού μεταγωγής με μόνωση αερίου (στο εξής: EMMA), ο οποίος χρησιμοποιείται για τον έλεγχο της ροής ενέργειας στα δίκτυα ηλεκτρικού ρεύματος. Πρόκειται για ηλεκτρικό υλικό βαρέος τύπου, χρησιμοποιούμενο ως κύριο στοιχείο υποσταθμών ηλεκτρικής ενέργειας που παραδίδονται έτοιμοι προς λειτουργία («με το κλειδί στο χέρι»).

- 6 Στις σκέψεις 6 έως 9 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, οι διάφορες εμπλεκόμενες στη διαφορά εταιρίες παρουσιάζονται ως εξής:

«6 Η Alstom (πρώην Alsthom), ανώνυμη εταιρία [γαλλικού δικαίου] διοικούμενη από διοικητικό συμβούλιο, είναι η μητρική εταιρία ομίλου εταιριών (στο εξής: όμιλος Alstom). Κατά το χρονικό διάστημα από τις 15 Απριλίου 1988 έως τις 8 Ιανουαρίου 2004, ο όμιλος Alstom δραστηριοποιούνταν στη μεταφορά και διανομή ηλεκτρικής ενέργειας (στο εξής: κλάδος M & Δ) και, ειδικότερα, στον κλάδο του EMMA.

- 7 Τις σχετικές με EMMA δραστηριότητες στη Γαλλία είχε αναλάβει, εντός του ομίλου Alstom, η Alsthom SA (Γαλλία) έως το 1989, οπότε μετονομάστηκε σε GEC Alsthom SA, η οποία ανήκε εξ ολοκλήρου στην GEC Alsthom NV. Στις 16 Νοεμβρίου 1992, συστάθηκε η Kléber Eylau SA προκειμένου να αναλάβει τις σχετικές με EMMA δραστηριότητες στη Γαλλία, βάσει συμφωνίας η οποία τέθηκε σε ισχύ στις 7 Δεκεμβρίου 1992. Η Kléber Eylau ανήκε κατά 99,76 % στην GEC Alsthom SA και κατά 0,04 % στην Étoile Kléber. Τον Ιούνιο του 1993, η Kléber Eylau

μετονομάστηκε σε GEC Alsthom T&D SA, η οποία τον Ιούνιο του 1998 μετονομάστηκε σε Alstom T&D SA. Η τελευταία ανήκει εξ ολοκλήρου στην Alstom Holdings (Γαλλία), η οποία ανήκει επίσης εξ ολοκλήρου στην Alstom.

- 8 Από τον Ιανουάριο του 1986, οι δραστηριότητες του ομίλου Alstom στον κλάδο του ΕΜΜΑ επεκτάθηκαν, πέραν της Γαλλίας, και στην Ελβετία, όταν η Sprecher Energie AG κατέστη εξ ολοκλήρου θυγατρική της Alsthom. Τον Νοέμβριο του 1993, η Sprecher Energie μετονομάστηκε σε GEC Alsthom T&D AG, η οποία τον Ιούλιο του 1997 μετονομάστηκε σε GEC Alsthom AG και τον Ιούνιο του 1998 σε Alstom AG [στο εξής: Alstom (Suisse)]. Στις 22 Δεκεμβρίου 2000, η τελευταία εξαγοράστηκε από την Alstom Power (Schweiz) AG. Η νέα εταιρία ονομάστηκε Alstom (Schweiz) AG. Τον Νοέμβριο του 2002, συστάθηκε νέο νομικό πρόσωπο εντός του ομίλου Alstom, στο οποίο μεταβιβάστηκαν οι δραστηριότητες M & Δ στην Ελβετία. Αρχικώς, η επωνυμία του νέου νομικού προσώπου ήταν Alstom (Schweiz) Services AG και, εν συνεχεία, Alstom T&D AG.
- 9 Όλες οι δραστηριότητες M & Δ του ομίλου Alstom μεταβιβάστηκαν στις 8 Ιανουαρίου 2004 σε όμιλο του οποίου μητρική εταιρία ήταν η Areva, ανώνυμη εταιρία [γαλλικού δικαίου] διοικούμενη από διοικητικό συμβούλιο και από εποπτικό συμβούλιο (στο εξής: όμιλος Areva). Από τις 9 Ιανουαρίου έως τις 11 Μαΐου 2004, τις σχετικές με ΕΜΜΑ δραστηριότητες του ομίλου Areva είχαν αναλάβει η Areva T&D SA και η Areva T&D AG, θυγατρικές εξ ολοκλήρου της Areva T&D Holding SA, η οποία ανήκε εξ ολοκλήρου στην Areva (στο εξής, από κοινού: εταιρίες του ομίλου Areva).»
- 7 Στις 3 Μαρτίου 2004, η ABB Ltd (στο εξής: ABB) επισήμανε στην Επιτροπή την ύπαρξη συμπράξεως στον τομέα των ΕΜΜΑ και υπέβαλε προφορικώς αίτηση μη επιβολής προστίμου, βάσει της ανακοινώσεως της Επιτροπής σχετικά με τη μη επιβολή και τη μείωση των προστίμων σε περιπτώσεις συμπράξεων (ΕΕ 2002, C 45, σ. 3, στο εξής: ανακοίνωση περί συνεργασίας). Στις 25 Απριλίου 2004, η Επιτροπή δέχθηκε υπό όρους να μην επιβάλει πρόστιμο στην ABB.
- 8 Βάσει των δηλώσεων της ABB, η Επιτροπή κίνησε έρευνα στο πλαίσιο της οποίας, στις 11 και 12 Μαΐου 2004, διενήργησε απροειδοποίητα ελέγχους στις εγκαταστάσεις της Areva T&D SA. Στις 20 Απριλίου 2006, η Επιτροπή εξέδωσε ανακοίνωση αιτιάσεων με αποδέκτες, εκτός της Alstom και των εταιριών του ομίλου Areva, τις ABB, Fuji Electric Holdings Co. Ltd και Fuji Electric Systems Co. Ltd, Hitachi Ltd και Hitachi Europe Ltd, Japan AE Power Systems Corp., Mitsubishi Electric System Corp., Nuova Magrini Galileo SpA, Schneider Electric SA, Siemens AG, Toshiba Corp. και πέντε εταιρίες του ομίλου του οποίου μητρική εταιρία ήταν η VA Technologie AG, μεταξύ των οποίων καταλεγόταν και η ίδια η VA Technologie AG.
- 9 Στις 24 Ιανουαρίου 2007, η Επιτροπή εξέδωσε την επίμαχη απόφαση, η οποία κοινοποιήθηκε στις 20 εταιρίες που ήταν αποδέκτριες της ανακοινώσεως αιτιάσεων.
- 10 Στις σκέψεις 29 έως 31 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, συνοψίζονται τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα της συμπράξεως, όπως διαπιστώθηκαν με την επίμαχη απόφαση, ως ακολούθως:
«29 Με τις αιτιολογικές σκέψεις 113 έως 123 της [επίμαχης] αποφάσεως, η Επιτροπή αναφέρει ότι οι μετέχουσες στη σύμπραξη επιχειρήσεις συντόνιζαν την ανάθεση έργων ΕΜΜΑ σε παγκόσμια κλίμακα, εξαιρουμένων ορισμένων αγορών, βάσει συμφωνημένων κανόνων, με σκοπό τη διατήρηση των ποσοστώσεων οι οποίες σε γενικές γραμμές αντιστοιχούσαν στα μερίδια που ανέκαθεν κατείχαν στην αγορά. Διευκρίνισε ότι η ανάθεση έργων ΕΜΜΑ γινόταν βάσει μιας κοινής “ιαπωνικής” ποσοστώσεως και μιας κοινής “ευρωπαϊκής” ποσοστώσεως, οι οποίες εν συνεχεία κατανέμονταν αντιστοίχως μεταξύ ιαπωνικών και ευρωπαϊκών επιχειρήσεων. Με συμφωνία υπογραφείσα στη Βιέννη [(Αυστρία)] στις 15 Απριλίου 1988 (στο εξής: συμφωνία GQ), καθορίστηκαν οι κανόνες αναθέσεως έργων ΕΜΜΑ είτε σε Ιάπωνες είτε σε Ευρωπαίους κατασκευαστές και οι κανόνες συνυπολογισμού της αξίας των έργων στην αντίστοιχη ποσόστωση. Εξάλλου, με τις αιτιολογικές σκέψεις 124 έως 132 της [επίμαχης] αποφάσεως, η

Επιτροπή διευκρίνισε ότι οι μετέχουσες στη σύμπραξη επιχειρήσεις κατέληξαν σε άτυπη ρύθμιση [...], δυνάμει της οποίας τα έργα EMMA στην Ιαπωνία, αφενός, και στις χώρες των Ευρωπαίων κατασκευαστών, αφετέρου, οι οποίες ονομάζονταν από κοινού “κατασκευάστριες χώρες” EMMA, προορίζονταν αποκλειστικά για τις μετέχουσες στο καρτέλ ιαπωνικές και ευρωπαϊκές εταιρίες αντιστοίχως. Τα έργα EMMA στις “κατασκευάστριες χώρες” δεν περιλαμβάνονταν στην ανταλλαγή πληροφοριακών στοιχείων μεταξύ των δύο αυτών ομάδων και δεν συνυπολογίζονταν στις αντίστοιχες ποσοστώσεις.

- 30 Η συμφωνία GQ περιλάμβανε επίσης κανόνες σχετικά με την ανταλλαγή, μεταξύ των δύο αυτών ομάδων, πληροφοριακών στοιχείων απαραίτητων για τη λειτουργία του καρτέλ, την οποία εξασφάλιζαν οι γραμματείς των δύο ομάδων, για τη χειραγωγή των αντίστοιχων διαγωνισμών και για τον καθορισμό τιμών για τα μη δυνάμενα να ανατεθούν έργα EMMA. Κατά το παράρτημα 2 της συμφωνίας GQ, η συμφωνία ίσχυε παγκοσμίως, με εξαίρεση τις Ηνωμένες Πολιτείες, τον Καναδά, την Ιαπωνία και 17 χώρες της Δυτικής Ευρώπης. Επιπλέον, σύμφωνα με την [εν λόγω άτυπη κοινή ρύθμιση], τα έργα EMMA στις λοιπές ευρωπαϊκές χώρες, εκτός των “κατασκευαστριών”, προορίζονταν αποκλειστικά για τις ευρωπαϊκές επιχειρήσεις του καρτέλ, καθώς οι ιαπωνικές αντίστοιχες είχαν δεσμευθεί να μη μετέχουν σε διαγωνισμούς για έργα EMMA στην Ευρώπη.
- 31 Κατά την Επιτροπή, η κατανομή των έργων EMMA μεταξύ των Ευρωπαίων κατασκευαστών έγινε βάσει συμφωνίας υπογραφείσας στη Βιέννη στις 15 Απριλίου 1988, με τίτλο “E-Group Operation Agreement for GQ-Agreement” (Συμφωνία της ομάδας E για την εφαρμογή της συμφωνίας GQ) [...]. Η Επιτροπή επισημαίνει ότι η ανάθεση έργων EMMA στην Ευρώπη γινόταν βάσει κανόνων και διαδικασιών πανομοιότυπων με τους ισχύοντες για την ανάθεση έργων EMMA σε άλλες χώρες. Ειδικότερα, τα έργα EMMA στην Ευρώπη αποτελούσαν επίσης αντικείμενο γνωστοποιήσεως, καταγραφής, προκαθορισμένης αναθέσεως, χειραγωγήσεως και τιμολογήσεως στο κατώτατο δυνατό επίπεδο.»
- 11 Λαμβάνοντας υπόψη διαπιστώσεις περί των πραγματικών περιστατικών και νομικές εκτιμήσεις, η Επιτροπή αποφάνθηκε, στην επίμαχη απόφαση, ότι οι εμπλεκόμενες επιχειρήσεις είχαν παραβεί τα άρθρα 81 ΕΚ και 53 της Συμφωνίας για τον Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο, της 2ας Μαΐου 1992 (ΕΕ 1994, L 1, σ. 3, στο εξής: Συμφωνία ΕΟΧ) και τους επέβαλε πρόστιμα, των οποίων το ύψος υπολογίστηκε κατ’ εφαρμογήν της μεθοδολογίας που εκτίθεται στις κατευθυντήριες γραμμές για τον υπολογισμό των προστίμων που επιβάλλονται κατ’ εφαρμογήν του άρθρου 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17 και του άρθρου 65, παράγραφος 5, της Συνθήκης ΕΚΑΧ (ΕΕ 1998, C 9, σ. 3) και της ανακοινώσεως περί συνεργασίας.
- 12 Η Επιτροπή αποφάσισε ότι, κατ’ εφαρμογήν της ανακοινώσεως περί συνεργασίας, έπρεπε να δεχθεί την αίτηση απαλλαγής από την υποχρέωση καταβολής προστίμου που είχε υποβάλει η ABB, πλην όμως οι αιτήσεις περί επιείκειας που είχαν υποβάλει οι λοιπές εταιρίες, μεταξύ των οποίων καταλεγόταν και η Areva, έπρεπε να απορριφθούν.
- 13 Τα άρθρα 1 και 2 της επίμαχης αποφάσεως ορίζουν τα εξής:

«Άρθρο 1

Οι ακόλουθες επιχειρήσεις παρέβησαν τα [άρθρα 81 ΕΚ και 53 της Συμφωνίας ΕΟΧ] μετέχοντας, κατά το διαλαμβανόμενο χρονικό διάστημα, σε σύνολο συμφωνιών και εναρμονισμένων πρακτικών στον τομέα των [EMMA] εντός του [Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου (ΕΟΧ)]:

[...]

β) [Alstom], από 15 Απριλίου 1988 έως 8 Ιανουαρίου 2004·

- γ) [Areva], από 9 Ιανουαρίου 2004 έως 11 Μαΐου 2004·
- δ) Areva T&D AG, από 22 Δεκεμβρίου 2003 έως 11 Μαΐου 2004·
- ε) Areva T&D Holding [...], από 9 Ιανουαρίου 2004 έως 11 Μαΐου 2004·
- στ) Areva T&D SA, από 7 Δεκεμβρίου 1992 έως 11 Μαΐου 2004;
- [...]

Άρθρο 2

Για τις παραβάσεις του άρθρου 1, επιβάλλονται τα ακόλουθα πρόστιμα:

[...]

- β) [Alstom]: 11 475 000 ευρώ·

- γ) [Alstom], αλληλεγγύως και εις ολόκληρον με την Areva T&D SA: 53 550 000 ευρώ. Επί του επιβληθέντος στην Areva T&D SA ποσού προστίμου (53 550 000 ευρώ), Areva [...], Areva T&D Holding [...] και Areva T&D AG, αλληλεγγύως και εις ολόκληρον με την Areva T&D SA: 25 500 000 ευρώ·

[...]».

- 14 Από τα στοιχεία που προσκόμισαν οι αναιρεσείουσες προκύπτει ότι, στις 7 Ιουνίου 2010, η Areva μεταβίβασε το σύνολο των δραστηριοτήτων της στον τομέα των Μ & Δ. Ειδικότερα, η Alstom ανέλαβε εκ νέου τις δραστηριότητες μεταφοράς. Εν συνεχεία, η Areva T&D Holding μετονομάστηκε σε T&D Holding SA, η Areva T&D SA σε Alstom Grid SAS και η Areva T&D AG φέρει πλέον την επωνυμία Alstom Grid AG.

III – Οι προσφυγές ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου και η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση

- 15 Από τη σκέψη 50 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως προκύπτει ότι, προς στήριξη των αιτημάτων τους περί ακυρώσεως, οι εταιρίες του ομίλου Areva προέβαλαν επτά λόγους ακυρώσεως τους οποίους το Γενικό Δικαστήριο συνόψισε ως εξής:

«Ο πρώτος [λόγος ακυρώσεως] αντλείται από παράβαση της επιβαλλόμενης από το άρθρο 253 ΕΚ υποχρεώσεως αιτιολογήσεως. Ο δεύτερος αντλείται, κατ' ουσίαν, από μη τήρηση των κανόνων καταλογισμού των παραβάσεων που απορρέουν από το άρθρο 81, παράγραφος 1, ΕΚ και του άρθρου 53, παράγραφος 1, της Συμφωνίας ΕΟΧ, καθώς και από παραβίαση των γενικών αρχών της ασφάλειας δικαίου και της μη αναδρομικής επιβολής κυρώσεων. Ο τρίτος αντλείται, κατ' ουσίαν, από μη τήρηση των κανόνων καταλογισμού των παραβάσεων που απορρέουν από το άρθρο 81, παράγραφος 1, ΕΚ και του άρθρου 53, παράγραφος 1, της Συμφωνίας ΕΟΧ. Ο τέταρτος αντλείται, κατ' ουσίαν, από μη τήρηση των κανόνων καταλογισμού των παραβάσεων [και περί αλληλεγγυας και εις ολόκληρον ευθύνης για την καταβολή των προστίμων] που απορρέουν από το άρθρο 81, παράγραφος 1, ΕΚ και [από το άρθρο] 53, παράγραφος 1, της Συμφωνίας ΕΟΧ, καθώς και από παράβαση του άρθρου 7 ΕΚ και από παραβίαση των γενικών αρχών της ίσης μεταχειρίσεως και της αναλογικότητας, της ασφάλειας δικαίου, της μη αναδρομικής επιβολής κυρώσεων και της αποτελεσματικής [ένδικης] προστασίας. Ο πέμπτος αντλείται από παράβαση των κανόνων περί [αλληλεγγυας και] εις ολόκληρον ευθύνης για την καταβολή των προστίμων, οι οποίοι απορρέουν από το άρθρο 81, παράγραφος 1, ΕΚ και το άρθρο 53, παράγραφος 1, της Συμφωνίας ΕΟΧ. Ο έκτος αντλείται, κατ' ουσίαν, από παράβαση του άρθρου 23, παράγραφος 2, στοιχείο α', του [κανονισμού

1/2003], και του σημείου 2 των [κατευθυντήριων γραμμών], από πλάνη εκτιμήσεως, καθώς και από παραβίαση των γενικών αρχών της ίσης μεταχειρίσεως και της αναλογικότητας. Τέλος, ο έβδομος λόγος αντλείται, κατ' ουσίαν, από πλάνη εκτιμήσεως και παράβαση του άρθρου 81 ΕΚ και του άρθρου 53, παράγραφος 1, της Συμφωνίας ΕΟΧ, καθώς και της ανακοινώσεως περί συνεργασίας.»

- 16 Στη σκέψη 51 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το Γενικό Δικαστήριο συνόψισε ως εξής τους οκτώ λόγους ακυρώσεως που προέβαλε η Alstom προς στήριξη των αιτημάτων της:

«Ο πρώτος [λόγος ακυρώσεως] αντλείται από προσβολή του δικαιώματος [αποτελεσματικής ένδικης προστασίας]. Ο δεύτερος αντλείται, κατ' ουσίαν, από παράβαση των κανόνων περί [αλληλεγγύως και] εις ολόκληρον ευθύνης για την καταβολή των προστίμων, οι οποίοι απορρέουν από το άρθρο 81 ΕΚ και το άρθρο 53, παράγραφος 1, της Συμφωνίας ΕΟΧ, από παραβίαση των γενικών αρχών της ασφάλειας δικαίου και εξατομικεύσεως των ποινών, καθώς και από παράβαση της υποχρεώσεως αιτιολογήσεως. Ο τρίτος αντλείται από παράβαση της υποχρεώσεως αιτιολογήσεως, η οποία απορρέει από το άρθρο 253 ΕΚ. Ο τέταρτος λόγος αντλείται από μη τήρηση των κανόνων καταλογισμού των παραβάσεων, οι οποίοι απορρέουν από το άρθρο 81 ΕΚ και το άρθρο 53 της Συμφωνίας ΕΟΧ, καθώς και από πλάνη περί το δίκαιο, και, επικουρικώς, από παράβαση του άρθρου 25 του κανονισμού 1/2003. Ο πέμπτος λόγος αντλείται, κατ' ουσίαν, από πλάνη εκτιμήσεως, από παράβαση των κατευθυντήριων γραμμών, από παραβίαση των αρχών της ίσης μεταχειρίσεως και της αναλογικότητας, καθώς και από παράβαση της υποχρεώσεως αιτιολογήσεως. Ο έκτος αντλείται, κατ' ουσίαν, από παράβαση των κανόνων αποδείξεως του διαρκούς χαρακτήρα της παραβάσεως, οι οποίοι απορρέουν από το άρθρο 23, παράγραφος 3, του κανονισμού 1/2003 και το άρθρο 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17 του Συμβουλίου, της 6ης Φεβρουαρίου 1962, πρώτος κανονισμός εφαρμογής των άρθρων [81 ΕΚ] και [82 ΕΚ] όπως έχει τροποποιηθεί (ΕΕ ειδ. έκδ. 08/001, σ. 25), καθώς και από παραβίαση της αρχής της ασφάλειας δικαίου. Ο έβδομος λόγος αντλείται από παραβίαση της αρχής του σεβασμού των δικαιωμάτων άμυνας και του άρθρου 27, παράγραφος 1, του κανονισμού 1/2003. Ο όγδοος λόγος αντλείται, κατ' ουσίαν, από παράβαση των κατευθυντήριων γραμμών και, επικουρικώς, από παραβίαση της αρχής της αναλογικότητας.»

- 17 Στη σκέψη 317 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το Γενικό Δικαστήριο δέχθηκε τους λόγους ακυρώσεως τους οποίους προέβαλαν οι τότε προσφεύγουσες και οι οποίοι αντλούνταν από παραβίαση των αρχών της αναλογικότητας και της ίσης μεταχειρίσεως και αποφάσισε να ακυρώσει το άρθρο 2, στοιχεία β' και γ', της επίμαχης αποφάσεως, καθόσον με αυτήν επιβλήθηκε στην Alstom και στις εταιρίες του ομίλου Areva, λόγω συνδρομής της επιβαρυντικής περιστάσεως που αντλείται από τον χαρακτηρισμό επιχειρήσεως ως πρωτοστατούσας στην παράβαση, προσαύξηση κατά 50 % του βασικού ποσού των επιβληθέντων σε αυτές προστίμων, ίση με την επιβληθείσα στη Siemens AG προσαύξηση.
- 18 Στη σκέψη 323 της αποφάσεως εκείνης, το Γενικό Δικαστήριο, ασκώντας την πλήρη δικαιοδοσία του, καθόρισε το ποσοστό προσαυξήσεως του βασικού ποσού λόγω της συνδρομής επιβαρυντικής περιστάσεως στο 35 % για τις Alstom και Areva T&D SA και στο 20 % για τις Areva T&D AG, Areva και Areva T&D Holding, επ' αυτής δε της βάσεως τροποποίησε τα πρόστιμα που είχαν επιβληθεί με το άρθρο 2, στοιχεία β' και γ', της επίμαχης αποφάσεως.
- 19 Το Γενικό Δικαστήριο απέρριψε τους λοιπούς λόγους ακυρώσεως που είχαν προβάλει η Alstom και οι εταιρίες του ομίλου Areva.
- 20 Επομένως, το Γενικό Δικαστήριο, με το σημείο 2 του διατακτικού της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ακύρωσε το άρθρο 2, στοιχεία β' και γ', της επίμαχης αποφάσεως και, με το σημείο 3 του διατακτικού της αποφάσεώς του αυτής, καθόρισε το ποσό των προστίμων ως εξής:

«— Alstom [...]: 10 327 500 ευρώ·

- Alstom [...]: 48 195 000 ευρώ, ποσό για την καταβολή του οποίου ευθύνεται αλληλεγγύως και εις ολόκληρον με την Areva T&D SA· για την καταβολή 20 400 000 ευρώ εκ του ποσού που οφείλει η Areva T&D SA ευθύνονται αλληλεγγύως και εις ολόκληρον η εταιρία αυτή και οι Areva T&D AG, Areva [...] και Areva T&D Holding [...]».

IV – Αιτήματα των διαδίκων και ενώπιον του Δικαστηρίου διαδικασία

21 Με την αίτησή της αναιρέσεως, η Areva ζητεί από το Δικαστήριο:

- να αναιρέσει την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση·
- σε περίπτωση κατά την οποία το Δικαστήριο κρίνει ότι η υπόθεση είναι ώριμη προς εκδίκαση, κυρίως, να ακυρώσει τα άρθρα 1, στοιχείο γ', και 2, στοιχείο γ', της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως· επικουρικώς, να μειώσει ουσιωδώς το πρόστιμο που επιβλήθηκε στην αναιρεσείουσα· να καταδικάσει την Επιτροπή στο σύνολο των δικαστικών εξόδων αμφοτέρων των βαθμών δικαιοδοσίας·
- σε περίπτωση κατά την οποία το Δικαστήριο κρίνει ότι η υπόθεση δεν είναι ώριμη προς εκδίκαση, να αναπέμψει την υπόθεση σε τμήμα του Γενικού Δικαστηρίου με διαφορετική σύνθεση και να επιφυλαχθεί ως προς τα δικαστικά έξοδα.

22 Με την αίτησή τους αναιρέσεως, οι εταιρίες του ομίλου Alstom ζητούν από το Δικαστήριο:

- να αναιρέσει την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση·
- σε περίπτωση κατά την οποία το Δικαστήριο κρίνει ότι η υπόθεση είναι ώριμη προς εκδίκαση, κυρίως, να ακυρώσει τα άρθρα 1, στοιχεία β', δ', ε' και στ', και 2, στοιχεία β' και γ', της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως· επικουρικώς, να μειώσει ουσιωδώς τα πρόστιμα που επιβλήθηκαν στις αναιρεσείουσες και να καταδικάσει την Επιτροπή στο σύνολο των δικαστικών εξόδων αμφοτέρων των βαθμών δικαιοδοσίας·
- σε περίπτωση κατά την οποία το Δικαστήριο κρίνει ότι η υπόθεση δεν είναι ώριμη προς εκδίκαση, να αναπέμψει την υπόθεση σε τμήμα του Γενικού Δικαστηρίου με διαφορετική σύνθεση και να επιφυλαχθεί ως προς τα δικαστικά έξοδα.

23 Με διάταξη της 20ής Ιουλίου 2011, ο Πρόεδρος του Δικαστηρίου διέταξε τη συνεκδίκαση των υποθέσεων C-247/11 P και C-253/11 P προς διευκόλυνση της έγγραφης και της προφορικής διαδικασίας και προς έκδοση κοινής αποφάσεως.

V – Επί των αιτήσεων αναιρέσεως

A — Συνοπτική έκθεση των λόγων αναιρέσεως

24 Προς στήριξη της αιτήσεώς της αναιρέσεως, η Areva προβάλλει τέσσερις λόγους αναιρέσεως, εκ των οποίων ο πρώτος, ο οποίος περιλαμβάνει τρία σκέλη, αντλείται από παράβαση της υποχρεώσεως αιτιολογήσεως που υπέχει το Γενικό Δικαστήριο και από προσβολή των δικαιωμάτων άμυνας, κατά

την εξέταση του ζητήματος αν η Areva ασκούσε πράγματι καθοριστική επιρροή επί των Areva T&D SA και Areva T&D AG, κατά το χρονικό διάστημα από τις 9 Ιανουαρίου έως τις 11 Μαΐου 2004, καθόσον το Γενικό Δικαστήριο:

- υποκατέστησε το σκεπτικό της Επιτροπής με το δικό του, προσθέτοντας εκ των υστέρων στην επίμαχη απόφαση αιτιολογία, προκειμένου να καταλήξει στο συμπέρασμα ότι ορθώς υποστήριξε η Επιτροπή ότι η νυν αναιρεσείουσα δεν ανέτρεψε το τεκμήριο περί πραγματικής ασκήσεως καθοριστικής επιρροής·
- ανέπτυξε σκεπτικό που δεν καθιστά δυνατό να γίνουν κατανοητοί οι λόγοι για τους οποίους δεν δέχθηκε τα επιχειρήματα που προέβαλε η αναιρεσείουσα σε αντίκρουση του τεκμηρίου αυτού, και
- επέβαλε αδύνατη απόδειξη («*probatio diabolica*») στο πλαίσιο της ανατροπής του εν λόγω τεκμηρίου αρνούμενη να παράσχει στην αναιρεσείουσα τη δυνατότητα να εκθέσει τις απόψεις της επί των νέων λόγων που προστέθηκαν στο σκεπτικό της επίμαχης αποφάσεως.

25 Οι τρεις άλλοι λόγοι τους οποίους προβάλλει η Areva αντλούνται, αντιστοίχως:

- από παράβαση των κανόνων περί αλληλέγγυας και εις ολόκληρον ευθύνης για την καταβολή των προστίμων, με συνέπεια παραβίαση των αρχών της ασφάλειας δικαίου και της εξατομικεύσεως των ποινών, καθόσον το Γενικό Δικαστήριο δεν επέβαλε κυρώσεις στην Επιτροπή επειδή εκείνη έκρινε ότι υφίσταται εν τοις πράγμασι αλληλέγγυα και εις ολόκληρον ευθύνη μεταξύ των Areva και Alstom, δηλαδή δύο εταιριών που ουδέποτε συναποτέλεσαν κοινή οικονομική ενότητα·
- από παράβαση των κανόνων περί αναθέσεως εξουσιών στην Επιτροπή, από παράβαση της υποχρεώσεως αιτιολογήσεως που υπέχει το Γενικό Δικαστήριο και παραβίαση της αρχής της εξατομικεύσεως των ποινών και των κυρώσεων, καθόσον το Γενικό Δικαστήριο δεν επέβαλε κυρώσεις στην Επιτροπή λόγω του ότι εκείνη δεν αποφάνθηκε, με την επίμαχη απόφαση, επί του ζητήματος του επιμερισμού της ευθύνης για την καταβολή του προστίμου μεταξύ της Alstom, αφενός, και της Areva, αφετέρου, και καθόσον, με τον τρόπο αυτό, ανέθεσε εμμέσως την επίλυση του ζητήματος αυτού σε εθνικό δικαστήριο ή στη διαιτησία, μολονότι η απόφαση αυτή ενέπιπτε στη διακριτική ευχέρεια της Επιτροπής περί επιβολής κυρώσεων και δεν μπορεί να μεταβιβασθεί, και
- από παραβίαση των αρχών της αναλογικότητας και της ίσης μεταχειρίσεως, καθόσον το Γενικό Δικαστήριο επικύρωσε το πρόστιμο που επιβλήθηκε αλληλεγγύως και εις ολόκληρον στην Areva λόγω παραβάσεως διάρκειας τεσσάρων μηνών, το ποσό του οποίου αντιστοιχεί περίπου στο ήμισυ του ποσού του προστίμου που οφείλει να καταβάλει αλληλεγγύως και εις ολόκληρον η Alstom για παράβαση χρονικής διάρκειας δώδεκα ετών ή στο διπλάσιο αυτού που πρέπει να καταβάλει αποκλειστικώς η Alstom για την άμεση συμμετοχή της στην επίμαχη σύμπραξη για χρονικό διάστημα διάρκειας τεσσάρων ετών, χωρίς τούτο να δικαιολογείται από κάποια ουσιώδη διαφορά μεγέθους μεταξύ των εταιριών ή από τη σοβαρότητα της παραβάσεως κατά το επίμαχο χρονικό διάστημα.

26 Οι εταιρίες του ομίλου Alstom προβάλλουν πέντε λόγους αναιρέσεως προς στήριξη της αιτήσεώς τους, ορισμένοι εκ των οποίων περιλαμβάνουν πλείονα σκέλη και οι οποίοι αντλούνται, αντιστοίχως:

- από παράβαση της υποχρεώσεως αιτιολογήσεως, καθόσον το Γενικό Δικαστήριο έκρινε, αφενός, ότι η Επιτροπή αιτιολόγησε επαρκώς από νομικής απόψεως την κρίση της περί αλληλέγγυας και εις ολόκληρον ευθύνης της Alstom και των Areva T&D SA και Areva T&D AG, στηριζόμενη στο ότι η Alstom δεν ανέτρεψε το τεκμήριο περί του ότι όντως ασκούσε καθοριστική επιρροή στις θυγατρικές της, μολονότι η Επιτροπή δεν εξέτασε τα στοιχεία που είχε προσκομίσει η Alstom για να ανατρέψει το τεκμήριο αυτό (πρώτο σκέλος), και, αφετέρου, ότι η Επιτροπή δεν ήταν

υποχρεωμένη να εκθέσει τους λόγους για τους οποίους δύο εταιρίες που δεν αποτελούσαν οικονομική οντότητα κατά τον χρόνο εκδόσεως αποφάσεως μπορεί να φέρουν αλληλέγγυα και εις ολόκληρον ευθύνη για την καταβολή προστίμου (δεύτερο σκέλος)·

- από παράβαση της υποχρέωσης αιτιολογήσεως που υπέχει το Γενικό Δικαστήριο, καθόσον αυτό:
 - υποκατέστησε το σκεπτικό της Επιτροπής με το δικό του, προσθέτοντας εκ των υστέρων στην επίμαχη απόφαση αιτιολογία που δεν περιελάμβανε η απόφαση εκείνη (τρία πρώτα σκέλη), και
 - δεν εξέτασε επαρκώς από νομικής απόψεως το επιχείρημα που προέβαλε η νυν αναιρεσείουσα ότι δεν είναι δυνατό να επιβληθεί πρόστιμο αλληλεγγύως και εις ολόκληρον σε δύο εταιρίες που δεν αποτελούσαν οικονομική οντότητα κατά τον χρόνο εκδόσεως της αποφάσεως της Επιτροπής (τέταρτο σκέλος)·
- από παράβαση του άρθρου 101 ΣΛΕΕ και από παραβίαση των αρχών του δικαιώματος σε δίκαιη δίκη και του τεκμηρίου αθωότητας, που κατοχυρώνονται με τα άρθρα 47 και 48 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης και διασφαλίζονται βάσει του άρθρου 6 της Ευρωπαϊκής Συμβάσεως για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών, η οποία υπογράφηκε στη Ρώμη στις 4 Νοεμβρίου 1950, καθόσον το Γενικό Δικαστήριο:
 - στο πλαίσιο εφαρμογής του τεκμηρίου περί ασκήσεως καθοριστικής επιρροής, προέκρινε ορισμό της ασκήσεως τέτοιας επιρροής από τη μητρική εταιρία στη θυγατρική της ο οποίος ουδόλως συνδέεται με πραγματική συμπεριφορά εντός της επίμαχης αγοράς και, ως εκ τούτου, προσέδωσε στο τεκμήριο αυτό τον χαρακτήρα αμάχητου τεκμηρίου, και
 - υπέπεσε πλειστάκις σε πλάνη περί το δίκαιο κατά τον καθορισμό της πραγματικής ασκήσεως καθοριστικής επιρροής της Areva T&D Holding επί της Areva T&D SA και της Areva T&D AG κατά το χρονικό διάστημα από τις 9 Ιανουαρίου έως τις 11 Μαΐου 2004·
- από πεπλανημένη ερμηνεία της έννοιας της αλληλέγγυας και εις ολόκληρον ευθύνης, καθόσον το Γενικό Δικαστήριο:
 - έκρινε ότι βάσει της έννοιας της αλληλέγγυας και εις ολόκληρον ευθύνης καθορίζονται τα ποσοστά επί της οφειλής που αναλογούν στις εταιρίες στις οποίες επιβλήθηκε πρόστιμο αλληλεγγύως και εις ολόκληρον, και
 - δεν συνήγαγε τις αναγκαίες συνέπειες από την εκ μέρους της Επιτροπής εκχώρηση της εξουσίας της όσον αφορά τον καθορισμό της ευθύνης που φέρει καθεμία από τις επιχειρήσεις στις οποίες επιβλήθηκαν κυρώσεις, παραβιάζοντας, ως εκ τούτου τις αρχές της ασφάλειας δικαίου και της εξατομικεύσεως των ποινών και παραβαίνοντας το άρθρο 13 ΣΕΕ·
- από παράβαση της υποχρέωσης του Γενικού Δικαστηρίου να εξετάζει τους λόγους και τα επιχειρήματα που προβάλλουν οι διάδικοι, καθόσον παρερμήνευσε το περιεχόμενο του λόγου ακυρώσεως που αντλούνταν από προσβολή του δικαιώματος αποτελεσματικής ένδικης προστασίας και, επομένως, δεν εξέτασε τον προβληθέντα λόγο, αλλά άλλον ο οποίος δεν είχε προβληθεί.

B — Εξέταση των λόγων αναιρέσεως

1. Επί των λόγων αναιρέσεως που αφορούν τη δυνατότητα καταλογισμού της συνιστώσας παράβαση συμπεριφοράς θυγατρικών στις μητρικές εταιρίες τους

α) Επί του πρώτου λόγου αναιρέσεως που προβάλλουν οι εταιρίες του ομίλου Alstom και ο οποίος αντλείται από παράβαση της υποχρέωσης αιτιολογήσεως που υπέχει η Επιτροπή

ι) Επί του πρώτου σκέλους του πρώτου λόγου αναιρέσεως που προβάλλουν οι εταιρίες του ομίλου Alstom

– Επιχειρήματα των διαδίκων

27 Με το πρώτο σκέλος του πρώτου λόγου αναιρέσεως, ο οποίος αφορά τις σκέψεις 90 έως 99 της αναιρεσιβαλλομένης απόφασης, οι εταιρίες του ομίλου Alstom προσάπτουν στο Γενικό Δικαστήριο ότι παρέλειψε να συναγάγει τις αναγκαίες συνέπειες εκ του ότι η Επιτροπή παρέβη την υποχρέωσή της αιτιολογήσεως. Ειδικότερα, η Επιτροπή δεν εξέτασε τα επιχειρήματα που προέβαλε η Alstom στις παραγράφους 90 έως 150 της απαντήσεώς της στην ανακοίνωση αιτιάσεως και τα οποία τεκμηρίωσε με τα συνημμένα στην απάντηση αυτή έγγραφα, τα οποία είχαν ως αντικείμενο την ανατροπή του τεκμηρίου περί πραγματικής ασκήσεως καθοριστικής επιρροής. Τα στοιχεία αυτά δύνανται να αποδείξουν ότι, παρά το τεκμήριο περί ασκήσεως καθοριστικής επιρροής της Alstom επί των θυγατρικών εταιριών των οποίων κατέχει το κεφάλαιο σε ποσοστό 100 %, οι θυγατρικές αυτές, κατά τον χρόνο διαπράξεως της παραβάσεως, καθόριζαν τη συμπεριφορά τους εντός της αγοράς κατά τρόπο αυτόνομο έναντι της μητρικής εταιρίας τους.

28 Οι εταιρίες του ομίλου Alstom υποστηρίζουν, εξάλλου, ότι το Γενικό Δικαστήριο παραμόρφωσε την επίδικη απόφαση της Επιτροπής, ιδίως με τη σκέψη 95 της αναιρεσιβαλλομένης απόφασης, δεδομένου ότι οι σκέψεις 345 έως 347 της εν λόγω απόφασης της Επιτροπής ουδόλως συνοψίζουν τις παραγράφους 90 έως 150 της απαντήσεως στην ανακοίνωση αιτιάσεων.

29 Η Επιτροπή ζητεί την απόρριψη των επιχειρημάτων των εταιριών του ομίλου Alstom.

– Εκτίμηση του Δικαστηρίου

30 Υπενθυμίζεται, καταρχάς, ότι παράβαση των κανόνων ανταγωνισμού εκ μέρους θυγατρικής εταιρίας μπορεί να καταλογισθεί στη μητρική, ιδίως, οσάκις η θυγατρική αυτή, μολονότι έχει χωριστή νομική προσωπικότητα, δεν καθορίζει κατά τρόπο αυτόνομο τη συμπεριφορά της στην αγορά, αλλά εφαρμόζει κατ' ουσίαν τις οδηγίες της μητρικής εταιρίας, λαμβανομένων, ιδίως, υπόψη των οικονομικών, οργανωτικών και νομικών δεσμών που υφίστανται μεταξύ των δύο αυτών νομικών προσώπων (βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 10ης Σεπτεμβρίου 2009, C-97/08 P, Akzo Nobel κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 2009, σ. I-8237, σκέψη 58, και της 19ης Ιουλίου 2012, C-628/10 P και C-14/11 P, Alliance One International και Standard Commercial Tobacco κατά Επιτροπής και Επιτροπή κατά Alliance One International κ.λπ., σκέψη 43).

31 Συγκεκριμένα, σε τέτοια περίπτωση, δεδομένου ότι η μητρική και η θυγατρική της εταιρία συνιστούν μέρη της ίδιας οικονομικής ενότητας, αποτελώντας έτσι ενιαία επιχείρηση κατά την έννοια του άρθρου 81 ΕΚ, η Επιτροπή μπορεί να απευθύνει στη μητρική εταιρία απόφαση περί επιβολής προστίμων χωρίς να απαιτείται να αποδείξει την προσωπική συμμετοχή της εν λόγω εταιρίας στην παράβαση (βλ. προμνημονευθείσες αποφάσεις Akzo Nobel κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 59, και Alliance One International και Standard Commercial Tobacco κατά Επιτροπής και Επιτροπή κατά Alliance One International κ.λπ., σκέψη 44).

- 32 Στην ειδική περίπτωση κατά την οποία μητρική εταιρία κατέχει το 100 % του κεφαλαίου της θυγατρικής που διέπραξε παράβαση των κανόνων της Ευρωπαϊκής Ένωσης περί ανταγωνισμού, το Δικαστήριο έχει διευκρινίσει ότι αφενός μεν αυτή η μητρική εταιρία μπορεί να ασκεί καθοριστική επιρροή επί της συμπεριφοράς της θυγατρικής, αφετέρου δε υφίσταται μαχητό τεκμήριο περί του ότι η εν λόγω μητρική εταιρία ασκεί πράγματι τέτοια επιρροή (προμνημονευθείσα απόφαση *Alliance One International και Standard Commercial Tobacco* κατά Επιτροπής και Επιτροπή κατά *Alliance One International* κ.λπ., σκέψη 46 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 33 Υπό τις συνθήκες αυτές, αρκεί να αποδείξει η Επιτροπή ότι η μητρική εταιρία κατέχει το σύνολο του κεφαλαίου θυγατρικής προκειμένου να γίνει δεκτό ότι η εν λόγω μητρική ασκεί πράγματι καθοριστική επιρροή στην εμπορική πολιτική της θυγατρικής αυτής. Η Επιτροπή δύναται εν συνεχεία να κρίνει ότι η μητρική εταιρία ευθύνεται αλληλεγγύως και εις ολόκληρον για την καταβολή του επιβληθέντος στη θυγατρική της προστίμου, εκτός αν η μητρική εταιρία αυτή, στην οποία απόκειται να ανατρέψει αυτό το τεκμήριο, προσκομίσει στοιχεία που αποδεικνύουν επαρκώς ότι η θυγατρική της ενεργεί αυτόνομα στην αγορά (προμνημονευθείσες αποφάσεις *Akzo Nobel* κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 61, και *Alliance One International και Standard Commercial Tobacco* κατά Επιτροπής και Επιτροπή κατά *Alliance One International* κ.λπ., σκέψη 47).
- 34 Επιπλέον, οσάκις απόφαση περί εφαρμογής των σχετικών με το δίκαιο του ανταγωνισμού κανόνων της Ένωσης αφορά πλείονες αποδέκτες, καθώς και το ζήτημα του καταλογισμού της παραβάσεως, πρέπει να περιέχει επαρκή αιτιολογία όσον αφορά καθέναν από τους αποδέκτες της, ειδικώς δε όσον αφορά εκείνους οι οποίοι, κατά την απόφαση αυτή, πρέπει να φέρουν το βάρος της παραβάσεως αυτής. Ως εκ τούτου, όσον αφορά μητρική εταιρία που κρίνεται υπεύθυνη για τη συνιστώσα παράβαση συμπεριφοράς της θυγατρικής της, μια τέτοια απόφαση πρέπει, καταρχήν, να περιέχει σκεπτικό δυνάμενο να δικαιολογήσει τον καταλογισμό της παραβάσεως στην εταιρία αυτή (βλ. προμνημονευθείσα απόφαση *Alliance One International και Standard Commercial Tobacco* κατά Επιτροπής και Επιτροπή κατά *Alliance One International* κ.λπ., σκέψη 75).
- 35 Όσον αφορά, ειδικότερα, απόφαση της Επιτροπής η οποία στηρίζεται αποκλειστικώς, όσον αφορά ορισμένους αποδέκτες, στο τεκμήριο περί πραγματικής ασκήσεως καθοριστικής επιρροής, διαπιστώνεται ότι η Επιτροπή υποχρεούται εν πάση περιπτώσει —άλλως το τεκμήριο καθίσταται εν τοις πράγμασι αμάχητο— να εκθέσει με κατάλληλο τρόπο στους αποδέκτες αυτούς τους λόγους για τους οποίους τα προβληθέντα πραγματικά και νομικά στοιχεία δεν ήταν επαρκή για να ανατραπεί το εν λόγω τεκμήριο (απόφαση της 29ης Σεπτεμβρίου 2011, C-521/09 P, *Elf Aquitaine* κατά Επιτροπής, Συλλογή 2011, σ. I-8947, σκέψη 153).
- 36 Εντούτοις, ουδόλως υποχρεούται η Επιτροπή να στηρίζεται αποκλειστικώς στο εν λόγω τεκμήριο. Συγκεκριμένα, ουδόλως αποκλείεται το θεσμικό όργανο αυτό να αποδεικνύει την εκ μέρους μητρικής εταιρίας άσκηση καθοριστικής επιρροής στη θυγατρική της μέσω άλλων αποδεικτικών στοιχείων ή μέσω συνδυασμού των στοιχείων αυτών με το εν λόγω κριτήριο (προμνημονευθείσα απόφαση *Alliance One International και Standard Commercial Tobacco* κατά Επιτροπής και Επιτροπή κατά *Alliance One International* κ.λπ., σκέψη 49).
- 37 Εν προκειμένω, όπως διαπίστωσε το Γενικό Δικαστήριο στη σκέψη 91 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, από την επίμαχη απόφαση και ειδικότερα από τις αιτιολογικές σκέψεις της 335, 348 έως 356 και 358 προκύπτει ότι, προκειμένου να καταλογίσει στην *Alstom* ευθύνη για τις παραβάσεις που είχαν διαπράξει οι θυγατρικές της των οποίων κατείχε το σύνολο του εταιρικού κεφαλαίου, η Επιτροπή τελικά δεν στηρίχθηκε αποκλειστικώς στο τεκμήριο περί πραγματικής ασκήσεως καθοριστικής επιρροής, αλλά κυρίως στην αποκαλούμενη μέθοδο της «διπλής βάσεως» η οποία συνδυάζει το τεκμήριο αυτό με άλλα αποδεικτικά στοιχεία, εν προκειμένω σχετικά με πραγματικά περιστατικά, τα οποία προσκομίσθηκαν στο πλαίσιο της διοικητικής διαδικασίας και τα οποία επιβεβαίωναν το τεκμήριο αυτό (βλ., κατ' αναλογία, προμνημονευθείσα απόφαση *Alliance One International και Standard Commercial Tobacco* κατά Επιτροπής και Επιτροπή κατά *Alliance One International* κ.λπ., σκέψη 50).

- 38 Όπως επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας στα σημεία 25 και 26 των προτάσεών του, καθίσταται σαφές, λαμβανομένων υπόψη των κρίσεων που εκθέτονται στην επίμαχη απόφαση, ότι δεν μπορεί να προσαφθεί στην Επιτροπή ότι δεν παρέθεσε εμπεριστατωμένη αιτιολογία, σύμφωνη με τις απαιτήσεις της νομολογίας, όσον αφορά τον καταλογισμό ευθύνης για την επίμαχη παράβαση στην Alstom.
- 39 Πράγματι, μια τέτοια αιτιολογία ανταποκρίνεται στον σκοπό που επιδιώκεται με την υποχρέωση αιτιολογήσεως ατομικής αποφάσεως, ο οποίος συνίσταται, πέραν από το να καταστήσει δυνατό τον δικαστικό έλεγχο, στο να παράσχει στον ενδιαφερόμενο επαρκείς ενδείξεις περί του αν η απόφαση αυτή ενέχει πλημμέλεια, στοιχείο που καθιστά δυνατή την αμφισβήτηση του κύρους της (βλ., κατ' αναλογία, απόφαση της 8ης Μαΐου 2013, C-508/11 P, ENI κατά Επιτροπής, σκέψη 71).
- 40 Όσον αφορά, ειδικότερα, τα στοιχεία που προέβαλε η Alstom στις παραγράφους 90 έως 150 της απαντήσεώς της στην ανακοίνωση αιτιάσεων προκειμένου να ανατρέψει το τεκμήριο περί πραγματικής ασκήσεως καθοριστικής επιρροής, μολονότι κατά τα φαινόμενα η Επιτροπή, στην επίμαχη απόφαση, δεν εξέτασε ένα προς ένα τα στοιχεία αυτά, εντούτοις παρέσχε στον ενδιαφερόμενο επαρκείς ενδείξεις σχετικά με το αν η απόφαση είναι όντως βάσιμη ή αν ενδεχομένως ενέχει πλημμέλεια που καθιστά δυνατή την αμφισβήτηση του κύρους της και κατέστησε δυνατό τον εκ μέρους του Γενικού Δικαστηρίου έλεγχο νομιμότητας της αποφάσεως αυτής (βλ., σχετικώς, απόφαση της 28ης Ιουνίου 2005, C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P έως C-208/02 P και C-213/02 P, Dansk Rørindustri κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 2005, σ. I-5425, σκέψη 462, και προμνημονευθείσα απόφαση ENI κατά Επιτροπής, σκέψη 72).
- 41 Όπως επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 28 των προτάσεών του, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι, στο πλαίσιο της εμπεριστατωμένης αιτιολογήσεως του καταλογισμού στην Alstom της ευθύνης για την επίμαχη παράβαση, βάσει της μεθόδου της διπλής βάσεως, όπως εκτίθεται στην επίμαχη απόφαση, η Επιτροπή προέβη σε συνολική εκτίμηση των επιχειρημάτων που προέβαλε η Alstom στις παραγράφους 90 έως 150 της απαντήσεώς της στην ανακοίνωση αιτιάσεων, εφόσον τα στοιχεία αυτά ενδέχεται να είναι κρίσιμα για την ανατροπή του τεκμηρίου περί πραγματικής ασκήσεως καθοριστικής επιρροής.
- 42 Όσον αφορά απόφαση, όπως η επίμαχη, η οποία, όπως επισημάνθηκε στη σκέψη 37 της παρούσας αποφάσεως, στηρίζει τον καταλογισμό της ευθύνης στη μητρική εταιρία για παράβαση που διέπραξε η θυγατρική της σε μέθοδο διπλής βάσεως, η οποία συνδυάζει το τεκμήριο περί πραγματικής ασκήσεως καθοριστικής επιρροής με αποδεικτικά στοιχεία τα οποία εκτίθενται αναλυτικά στην απόφαση αυτή, μια τέτοια συνολική εκτίμηση είναι καταρχήν σύμφωνη με τον βαθμό αιτιολογήσεως που υπέχει η Επιτροπή, δεδομένου ότι δύναται να παράσχει στην Επιτροπή τη δυνατότητα να λάβει γνώση των λόγων για τους οποίους αποφάσισε η Επιτροπή να της καταλογίσει την ευθύνη για την παράβαση που διέπραξε η θυγατρική της εταιρία.
- 43 Εξάλλου, οι εταιρίες του ομίλου Alstom δεν κατέστησαν σαφή τον βαθμό στον οποίο η πλημμελής, κατ' αυτές, αιτιολογία της επίμαχης αποφάσεως δεν κατέστησε δυνατό να προασπίσουν λυσιτελώς τα δικαιώματά τους ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου ή δεν κατέστησε δυνατή την εκ μέρους του άσκηση ελέγχου. Αντιθέτως, η εκ μέρους του Γενικού Δικαστηρίου ενδελεχής εξέταση, στις σκέψεις 93 έως 97 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, των επιχειρημάτων που προέβαλε η Alstom με σκοπό την ανατροπή του τεκμηρίου περί καθοριστικής επιρροής αποδεικνύει μάλλον ότι η Alstom είχε τη δυνατότητα να προασπίσει λυσιτελώς τα δικαιώματά της ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου, ενώ το δεύτερο είχε τη δυνατότητα να ασκήσει τον εκ μέρους του έλεγχο (βλ., κατ' αναλογία, διατάξεις της 7ης Φεβρουαρίου 2012, C-421/11 P, Total και Elf Aquitaine κατά Επιτροπής, σκέψη 57, και της 13ης Σεπτεμβρίου 2012, C-495/11 P, Total και Elf Aquitaine κατά Επιτροπής, σκέψη 50).
- 44 Επιπλέον, όσον αφορά το επίπεδο της απαιτούμενης αιτιολογίας, πρέπει να επισημανθεί εξ αρχής ότι, αντιθέτως προς την επίμαχη περίπτωση στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση της 29ης Σεπτεμβρίου 2011, C-521/09 P, Elf Aquitaine κατά Επιτροπής (Συλλογή 2011, σ. I-8947), την οποία επικαλούνται οι εταιρίες του ομίλου Alstom, εν προκειμένω οι εν λόγω αναιρεσείουσες δεν

στρέφονται κατά της πρώτης αποφάσεως της Επιτροπής, στην οποία εκείνη, ενώ μετέβαλε τη συνήθη προσέγγισή της, στηρίχθηκε αποκλειστικώς στο τεκμήριο της καθοριστικής επιρροής της μητρικής εταιρίας επί της θυγατρικής για να καταλογίσει την παράβαση στη μητρική (βλ., κατ' αναλογία, προμνημονευθείσα διάταξη της 7ης Φεβρουαρίου 2012, Total και Elf Aquitaine κατά Επιτροπής, σκέψη 58).

45 Τέλος, αντιθέτως προς ό,τι υποστηρίζουν οι εταιρίες του ομίλου Alstom, ουδόλως αποκλείεται, στο πλαίσιο της εξετάσεως του ζητήματος του καταλογισμού στην Alstom της παραβάσεως που διέπραξαν οι θυγατρικές της, η Επιτροπή να στηριχθεί, όπως προκύπτει από τη σκέψη 97 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, σε στοιχεία που προσκόμισαν τρίτοι, εν προκειμένω οι εταιρίες του ομίλου Areva.

46 Ως εκ τούτου, το πρώτο σκέλος του πρώτου λόγου αναιρέσεως που προβάλλουν οι εταιρίες του ομίλου Alstom πρέπει να απορριφθεί.

ii) Επί του δευτέρου σκέλους του πρώτου λόγου αναιρέσεως που προβάλλουν οι εταιρίες του ομίλου Alstom

47 Με το δεύτερο σκέλος του πρώτου λόγου αναιρέσεως, που αφορά τη σκέψη 200 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, οι εταιρίες του ομίλου Alstom προσάπτουν στο Γενικό Δικαστήριο ότι δεν συνήγαγε τις αναγκαίες συνέπειες εκ του ότι η Επιτροπή δεν αιτιολόγησε ειδικώς την επιβολή προστίμου στις Alstom και Areva T&D SA για την καταβολή του οποίου οι εταιρίες αυτές ευθύνονται αλληλεγγύως και εις ολόκληρον, μολονότι δεν αποτελούσαν πλέον ενιαία επιχείρηση κατά τον χρόνο εκδόσεως της επίμαχης αποφάσεως.

48 Το δεύτερο αυτό σκέλος πρέπει να απορριφθεί.

49 Συγκεκριμένα, κατά πάγια νομολογία, εφόσον η συνιστώσα παράβαση συμπεριφορά θυγατρικής εταιρίας μπορεί να καταλογισθεί στη μητρική της, γίνεται δεκτό ότι οι εταιρίες αυτές αποτελούν μέρος της ίδιας οικονομικής ενότητας και απαρτίζουν επομένως μία και μόνη επιχείρηση, κατά την έννοια του δικαίου του ανταγωνισμού της Ένωσης. Υπό τις συνθήκες αυτές, η Επιτροπή δύναται να κρίνει ότι η μητρική εταιρία ευθύνεται από κοινού για τη συνιστώσα παράβαση συμπεριφορά της θυγατρικής της κατά το εν λόγω χρονικό διάστημα και, κατά συνέπεια, ότι ευθύνεται αλληλεγγύως και εις ολόκληρον για την καταβολή του επιβληθέντος στη θυγατρική προστίμου (βλ. σχετικώς, μεταξύ άλλων, προμνημονευθείσα απόφαση Alliance One International και Standard Commercial Tobacco κατά Επιτροπής και Επιτροπή κατά Alliance One International κ.λπ., σκέψεις 44 και 47 καθώς και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

50 Λαμβανομένης υπόψη της πάγιας αυτής αρχής, ορθώς έκρινε το Γενικό Δικαστήριο, στη σκέψη 200 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι, με την επίμαχη απόφαση, η Επιτροπή μπορούσε να κρίνει ότι απλώς και μόνον το γεγονός ότι, κατά τον χρόνο της εκδόσεως της αποφάσεως της Επιτροπής περί διαπιστώσεως της παραβάσεως, η θυγατρική που διέπραξε την παράβαση και η μητρική εταιρία στην οποία μπορούσε να καταλογισθεί η παράβαση αυτή δεν αποτελούσαν πλέον μέρος της ίδιας οικονομικής ενότητας και, ως εκ τούτου, της ίδιας επιχειρήσεως κατά την έννοια του άρθρου 81 ΕΚ δεν απαγόρευε στην Επιτροπή να κάνει χρήση της δυνατότητας επιβολής προστίμου για την καταβολή του οποίου θα ευθύνονταν αλληλεγγύως και εις ολόκληρον οι εταιρίες αυτές, οπότε δεν απαιτούταν ειδική προς τούτου αιτιολόγηση.

51 Υπό τις συνθήκες αυτές, δεδομένου ότι από την εξέταση του πρώτου σκέλους του πρώτου λόγου αναιρέσεως που προβάλλουν οι εταιρίες του ομίλου Alstom προκύπτει ότι η επίμαχη απόφαση ήταν επαρκώς αιτιολογημένη από νομικής απόψεως ως προς το ότι η Alstom είχε τη δυνατότητα να λάβει γνώση των λόγων βάσει των οποίων της καταλόγισε η Επιτροπή τη συνιστώσα παράβαση συμπεριφορά των θυγατρικών της και καθόσον το Γενικό Δικαστήριο είχε τη δυνατότητα να ασκήσει

τον έλεγχό του, δεν μπορεί να προσαφθεί σε αυτό ότι δεν συνήγαγε τις αναγκαίες συνέπειες έναντι της Επιτροπής εκ του ότι εκείνη δεν αιτιολόγησε ειδικώς το ζήτημα της επιβολής προστίμου για την καταβολή του οποίου ευθύνονται αλληλεγγύως και εις ολόκληρον εταιρίες που δεν αποτελούν πλέον ενιαία επιχείρηση.

52 Τούτο ισχύει κατά μείζονα λόγο δεδομένου ότι, όπως επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας στα σημεία 39 και 40 των προτάσεών του, η επιβολή τέτοιου προστίμου σε εταιρίες που δεν αποτελούν πλέον μέρος της ίδιας επιχείρησης κατά τον χρόνο εκδόσεως της αποφάσεως της Επιτροπής δεν διαφοροποιείται από την προγενέστερη πρακτική της Επιτροπής, οπότε το επίπεδο της απαιτούμενης αιτιολογίας μπορεί να είναι χαμηλότερο.

53 Ως εκ τούτου, το δεύτερο σκέλος του πρώτου λόγου αναιρέσεως που προέβαλαν οι εταιρίες του ομίλου Alstom και, κατά συνέπεια, ο πρώτος λόγους αναιρέσεως στο σύνολό του πρέπει να απορριφθούν.

β) Επί του πρώτου λόγου αναιρέσεως που προβάλλει η Areva και του δευτέρου λόγου αναιρέσεως που προβάλλουν οι εταιρίες του ομίλου Alstom, οι οποίοι αντλούνται από παράβαση της υποχρεώσεως αιτιολογήσεως που υπέχει το Γενικό Δικαστήριο

54 Καταρχάς, πρέπει να επισημανθεί ότι, κατά πάγια νομολογία, από το σκεπτικό αποφάσεως πρέπει να προκύπτει σαφώς και άνευ αμφισημίας η συλλογιστική του Γενικού Δικαστηρίου, έτσι ώστε οι μεν ενδιαφερόμενοι να έχουν τη δυνατότητα να λάβουν γνώση των λόγων στους οποίους στηρίζεται η εκδοθείσα απόφαση, το δε Δικαστήριο να μπορεί να ασκήσει τον εκ μέρους του δικαστικό έλεγχο (βλ., μεταξύ άλλων, προμνημονευθείσα απόφαση ENI κατά Επιτροπής, σκέψη 74).

55 Ωστόσο, η υποχρέωση αιτιολογήσεως δεν επιβάλλει στο Γενικό Δικαστήριο τη δέσμευση να εκθέτει αιτιολογία εξετάζουσα αναλυτικά έναν προς έναν όλους τους λόγους που προέβαλαν οι διάδικοι. Ως εκ τούτου, η αιτιολογία μπορεί να συνάγεται εμμέσως, υπό τον όρο να παρέχει στους μεν ενδιαφερομένους τη δυνατότητα να λάβουν γνώση των λόγων για τους οποίους το Γενικό Δικαστήριο δεν δέχθηκε τα επιχειρήματά τους, στο δε Δικαστήριο επαρκή στοιχεία για την άσκηση του εκ μέρους του ελέγχου (βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 11ης Ιουλίου 2013, C-439/11 P, Ziegler κατά Επιτροπής, σκέψη 82).

56 Εξάλλου, στο πλαίσιο του διαλαμβανομένου στο άρθρο 263 ΣΛΕΕ ελέγχου νομιμότητας, το δικαιοδοτικό όργανο της Ένωσης δεν μπορεί, σε κάθε περίπτωση, να υποκαταστήσει με το δικό του σκεπτικό την αιτιολογία του συντάκτη της προσβαλλομένης πράξεως (βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 24ης Ιανουαρίου 2013, C-73/11 P, Frucosa Košice κατά Επιτροπής, σκέψη 89 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

57 Εντούτοις, δεν μπορεί να προσαφθεί στο Γενικό Δικαστήριο ότι υποκατέστησε με το σκεπτικό του την αιτιολογία της Επιτροπής, όσον αφορά τη δυνατότητα καταλογισμού σε μητρική εταιρία της παραβάσεως που διέπραξε θυγατρική της, εάν το επίμαχο μέρος του σκεπτικού της αποφάσεως αφορά στοιχεία που προέβαλαν οι τότε προσφεύγοντες ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου με σκοπό να ανατρέψουν το τεκμήριο περί πραγματικής ασκήσεως καθοριστικής επιρροής, τα οποία οφείλει το Γενικό Δικαστήριο να εξετάσει κατά τον έλεγχο νομιμότητας της επίμαχης αποφάσεως (βλ., σχετικώς, προμνημονευθείσες διατάξεις της 7ης Φεβρουαρίου 2012, Total και Elf Aquitaine κατά Επιτροπής, σκέψη 65, και της 13ης Σεπτεμβρίου 2012, Total και Elf Aquitaine κατά Επιτροπής, σκέψη 60).

i) Επί του πρώτου σκέλους του δευτέρου λόγου αναιρέσεως που προβάλλουν οι εταιρίες του ομίλου Alstom

- 58 Με το πρώτο σκέλος του δευτέρου λόγου τους αναιρέσεως, οι εταιρίες του ομίλου Alstom προσάπτουν στο Γενικό Δικαστήριο ότι, στις σκέψεις 102 έως 110 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, υποκατέστησε με το δικό του σκεπτικό εκείνο της Επιτροπής. Στις εν λόγω σκέψεις, το Γενικό Δικαστήριο εξέτασε κατά τις αναιρεσιδούσες τα στοιχεία που προσκόμισε η Alstom στις παραγράφους 90 έως 150 της απαντήσεώς της στην ανακοίνωση αιτιάσεων με σκοπό την ανατροπή του τεκμηρίου ότι άσκησε πράγματι καθοριστική επιρροή, κατά το χρονικό διάστημα από τις 7 Δεκεμβρίου 1992 έως τις 8 Ιανουαρίου 2004. Εντούτοις, η επίμαχη απόφαση δεν περιέχει καμία εκτίμηση επί των στοιχείων αυτών, οπότε το Γενικό Δικαστήριο προσέθεσε κατά τον τρόπο αυτό μια τέτοια εκτίμηση στο σκεπτικό της επίμαχης αποφάσεως.
- 59 Η επιχειρηματολογία αυτή στηρίζεται στην παραδοχή ότι, στην επίμαχη απόφαση, η Επιτροπή δεν εξέτασε προσηκόντως τα στοιχεία που προέβαλε η Alstom με τις παραγράφους 90 έως 150 της απαντήσεώς της στην ανακοίνωση αιτιάσεων.
- 60 Όπως, όμως, προκύπτει από την εξέταση του πρώτου λόγου αναιρέσεως που προέβαλαν οι εταιρίες του ομίλου Alstom, τούτο δεν μπορεί να γίνει δεκτό, δεδομένου ότι στη σκέψη 42 της παρούσας αποφάσεως διαπιστώθηκε ότι η επίμαχη απόφαση περιλαμβάνει επαρκή αιτιολογία ως προς το ζήτημα της δυνατότητας καταλογισμού στην Alstom της παραβάσεως που διέπραξαν οι θυγατρικές της, καθόσον περιέχει συνολική θεώρηση των στοιχείων που προέβαλε η Alstom με τις παραγράφους 90 έως 150 της απαντήσεώς της στην ανακοίνωση αιτιάσεων.
- 61 Όπως προκύπτει από τη σκέψη 57 της παρούσας αποφάσεως, δεν μπορεί να προσαφθεί στο Γενικό Δικαστήριο ούτε ότι, στις σκέψεις 102 έως 110 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, εξέθεσε σκεπτικό σχετικό με τις εν λόγω παραγράφους 90 έως 150, όπως παρατίθεται στην επίμαχη απόφαση, δεδομένου ότι, στις εν λόγω σκέψεις της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το Γενικό Δικαστήριο απλώς εξέτασε ενδελεχέστερα τα επιχειρήματα και τα αποδεικτικά στοιχεία που προέβαλε και προσκόμισε η Alstom στο πλαίσιο της διοικητικής διαδικασίας.
- 62 Ως εκ τούτου, το πρώτο σκέλος του δευτέρου λόγου αναιρέσεως που προέβαλαν οι εταιρίες του ομίλου Alstom πρέπει να απορριφθεί.

ii) Επί του πρώτου λόγου αναιρέσεως που προβάλλει η Areva και του δευτέρου σκέλους του δευτέρου λόγου αναιρέσεως που προβάλλουν οι εταιρίες του ομίλου Alstom

– Επιχειρήματα των διαδίκων

- 63 Με τον πρώτο λόγο της αναιρέσεως, που αφορά τις σκέψεις 144 έως 152 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, η Areva προσάπτει στο Γενικό Δικαστήριο ότι παρέβη την υποχρέωση αιτιολογήσεως την οποία υπέχει και ότι υπέπεσε σε προσβολή των δικαιωμάτων άμυνας.
- 64 Καταρχάς, στη σκέψη 150 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το Γενικό Δικαστήριο υποκατέστησε με το δικό του σκεπτικό εκείνο της Επιτροπής, προσθέτοντας στην επίμαχη απόφαση δύο νέα στοιχεία προκειμένου να απορρίψει τις αιτιάσεις περί του ότι, κατά το χρονικό διάστημα από τις 9 Ιανουαρίου 2004 έως τις 11 Μαΐου 2004, οι Areva και Areva T&D Holding δεν διέθεταν επαρκή πείρα στον τομέα Μ & Δ ώστε να μπορούν να ασκούν πράγματι καθοριστική επιρροή στη συμπεριφορά των Areva T&D SA και Areva T&D AG (στο εξής, από κοινού: θυγατρικές T & D).
- 65 Τα νέα αυτά στοιχεία είναι το ότι δεν μπορούσε να αποκλεισθεί ότι οι Areva και Areva T&D Holding είχαν τη δυνατότητα να αποκτήσουν γνώση του τομέα Μ & Δ κατά το χρονικό διάστημα μεταξύ της συνάψεως της συμφωνίας περί μεταβιβάσεως από την Alstom των θυγατρικών της που

δραστηριοποιούνταν στον τομέα αυτόν, τον Σεπτέμβριο του 2003, και του χρονικού σημείου κατά το οποίο πραγματοποιήθηκε η μεταβίβαση αυτή, στις 8 Ιανουαρίου 2004, καθώς και το ότι δεν μπορούσε να αποκλεισθεί ότι η πρόσληψη νέου διευθυντή για τις θυγατρικές αυτές, εκτός του ομίλου, θα παρείχε στην Areva τη δυνατότητα να αποκτήσει τεχνογνωσία στον τομέα αυτόν.

- 66 Εν συνεχεία, οι κρίσεις που εκθέτει το Γενικό Δικαστήριο δεν παρέχουν τη δυνατότητα να γίνουν κατανοητοί οι λόγοι για τους οποίους δεν δέχθηκε τα επιχειρήματα που προέβαλε η Areva. Επομένως, η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση έχει αιτιολογηθεί πλημμελώς.
- 67 Τέλος, το Γενικό Δικαστήριο προσέβαλε τα δικαιώματα άμυνας της Areva. Βάσει στοιχείων που αποτελούσαν στην πραγματικότητα υποθέσεις, το Γενικό Δικαστήριο κατέστησε αμάχητο το τεκμήριο περί πραγματικής ασκήσεως καθοριστικής επιρροής και επέβαλε στην Areva *probatio diabolica* στο πλαίσιο της αποδείξεως του ότι δεν ασκήθηκε πράγματι εκ μέρους της καθοριστική επιρροή στις θυγατρικές της T & D, απαιτώντας από την εταιρία να προσκομίσει αρνητική απόδειξη για το ότι δεν παρενέβη επηρεάζοντας τη συμπεριφορά των θυγατρικών αυτών. Το Γενικό Δικαστήριο δεν παρέσχε στην Areva τη δυνατότητα να αναπτύξει τις απόψεις της επί των δύο αυτών νέων στοιχείων που προστέθηκαν στην επίμαχη απόφαση.
- 68 Με το δεύτερο σκέλος του δευτέρου λόγου αναιρέσεως, οι εταιρίες του ομίλου Alstom προσάπτουν στο Γενικό Δικαστήριο ότι παρέβη την υποχρέωσή του αιτιολογήσεως, προβάλλοντας κατ' ουσίαν την ίδια αιτίαση με αυτήν που προβάλλει η Areva στο πλαίσιο του πρώτου λόγου της αναιρέσεως.
- 69 Η Επιτροπή αντικρούει τα επιχειρήματα αυτά. Ειδικότερα, διατείνεται ότι ο λόγος αναιρέσεως που προβάλλει η Areva είναι απαράδεκτος, δεδομένου ότι, με τον λόγο αυτό, η αναιρεσείουσα επικρίνει στην πραγματικότητα την εκ μέρους του Γενικού Δικαστηρίου εκτίμηση αποδεικτικών στοιχείων.

– Εκτίμηση του Δικαστηρίου

- 70 Πρέπει, πρώτον, να απορριφθεί ως απαράδεκτη η επιχειρηματολογία την οποία η Areva προέβαλε για πρώτη φορά με το υπόμνημα απαντήσεως, με το οποίο προσάπτει στο Γενικό Δικαστήριο ότι δεν συνήγαγε τις αναγκαίες συνέπειες εκ του ότι η Επιτροπή παρέβη την υποχρέωσή της αιτιολογήσεως κατά την ανάλυση του ζητήματος αν η Areva άσκησε πράγματι καθοριστική επιρροή στις θυγατρικές της T & D.
- 71 Η επιχειρηματολογία αυτή διαφέρει ουσιωδώς από τα επιχειρήματα που προέβαλε η Areva με την αίτησή της αναιρέσεως και τα οποία αφορούν αποκλειστικώς την υποχρέωση αιτιολογήσεως που υπέχει το Γενικό Δικαστήριο.
- 72 Διαπιστώνεται ότι η ως άνω επιχειρηματολογία αποτελεί, βάσει του κανόνα που περιέχεται στα άρθρα 127 και 190 του Κανονισμού Διαδικασίας, νέο ισχυρισμό που προβλήθηκε κατά τη δίκη και ο οποίος πρέπει να απορριφθεί ως απαράδεκτος, καθόσον δεν στηρίζεται σε πραγματικά περιστατικά ή σε νομικά στοιχεία που κατέστησαν γνωστά κατά τη δίκη ενώπιον του Δικαστηρίου (βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 19ης Δεκεμβρίου 2013, C-239/11 P, C-489/11 P και C-498/11 P, Siemens κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 371 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 73 Δεύτερον, πρέπει να εξετασθεί, λαμβανομένης υπόψη της νομολογίας που υπομνήσθηκε στις σκέψεις 54 έως 57 της παρούσας αποφάσεως, το επιχείρημα που προέβαλαν η Areva και οι εταιρίες του ομίλου Alstom περί του ότι, με τη σκέψη 150 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το Γενικό Δικαστήριο προσέθεσε στο σκεπτικό της επίμαχης αποφάσεως δύο νέα, κατά τις αναιρεσείουσες, στοιχεία τα οποία εξετάστηκαν στη σκέψη 64 της παρούσας αποφάσεως.
- 74 Συναφώς, πρέπει να εξετασθεί η σκέψη 150 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως στο πλαίσιο της συλλογιστικής του Γενικού Δικαστηρίου που εκτίθεται στις σκέψεις 144 έως 152 της αποφάσεως αυτής, σχετικά με τον τρίτο λόγο ακυρώσεως που είχε προβληθεί με την προσφυγή και με τον οποίο

οι εταιρίες του ομίλου Areva υποστήριξαν ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου ότι οι μητρικές εταιρίες Areva και Areva T&D Holding δεν διέθεταν επαρκή πείρα στον τομέα M & Δ ώστε να μπορούν να ασκούν πράγματι καθοριστική επιρροή στη συμπεριφορά των θυγατρικών T & D.

- 75 Όπως, όμως, επισήμανε κατ' ουσίαν και ο γενικός εισαγγελέας στα σημεία 65 έως 71 των προτάσεών του, ουδόλως προσέθεσε το Γενικό Δικαστήριο δύο νέα στοιχεία στο σκεπτικό της επίμαχης απόφασης, υποκαθιστώντας επομένως με το δικό του σκεπτικό εκείνο της επίμαχης αποφάσεως, αλλά απλώς εξέτασε ενδελεχώς, κατά τον εκ μέρους του έλεγχο νομιμότητας της αποφάσεως εκείνης, τα επιχειρήματα που είχαν προβληθεί ενώπιόν του με σκοπό να ανατραπεί το τεκμήριο περί πραγματικής ασκήσεως καθοριστικής επιρροής, σχετικά με το ότι η προσαπτόμενη παράβαση δεν μπορούσε να καταλογισθεί στις μητρικές εταιρίες Areva και Areva T&D Holding, δεδομένου ότι αυτές δεν διέθεταν επαρκή πείρα στον τομέα M & Δ.
- 76 Τρίτον, πρέπει να απορριφθεί το επιχείρημα της Areva ότι το σκεπτικό του Γενικού Δικαστηρίου όσον αφορά τα δύο νέα, κατά τις αναιρεσείουσες, στοιχεία που προστέθηκαν στην επίμαχη απόφαση δεν της παρείχε τη δυνατότητα να αντιληφθεί πώς τα στοιχεία αυτά θα μπορούσαν να δικαιολογήσουν τη διαπίστωση περί πραγματικής ασκήσεως καθοριστικής επιρροής.
- 77 Αρκεί συναφώς να επισημανθεί ότι, όπως προκύπτει από τη σκέψη 75 της παρούσας αποφάσεως, τα δύο στοιχεία που μνημονεύει η Areva δεν θεμελιώνουν τη διαπίστωση περί πραγματικής ασκήσεως καθοριστικής επιρροής, αλλά αποτελούν απλώς κρίσεις τις οποίες εξέθεσε το Γενικό Δικαστήριο εξετάζοντας την επιχειρηματολογία που προέβαλαν οι εταιρίες του ομίλου Areva στο πλαίσιο της διοικητικής διαδικασίας και εν συνεχεία ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου, περί του ότι οι μητρικές εταιρίες του εν λόγω ομίλου δεν είχαν τη δυνατότητα να ασκήσουν πράγματι καθοριστική επιρροή στις οικείες θυγατρικές, λόγω της ελλείψεως πείρας στον τομέα M & Δ.
- 78 Τέταρτον, πρέπει να απορριφθεί το επιχείρημα της Areva που αντλείται από προσβολή των δικαιωμάτων άμυνας, καθόσον δεν μπορούσε να αποφανθεί επί των δύο φερόμενων ως νέων στοιχείων. Συγκεκριμένα, σε καμία περίπτωση δεν ήταν δυνατή η προσβολή των δικαιωμάτων άμυνας, δεδομένου ότι από τη σκέψη 75 της παρούσας αποφάσεως προκύπτει ότι τα εν λόγω στοιχεία τα εξέθεσε το Γενικό Δικαστήριο κατά την εξέταση επιχειρημάτων που είχαν προβάλει οι ίδιες οι εταιρίες του ομίλου Areva.
- 79 Πέμπτον, πρέπει να απορριφθεί ως αβάσιμο και το επιχείρημα της Areva ότι υπήρξε προσβολή των δικαιωμάτων άμυνας, διότι το Γενικό Δικαστήριο της επέβαλε *probatio diabolica* η οποία συνίσταται στην προσκόμιση αρνητικής αποδείξεως για το ότι δεν παρενέβη επηρεάζοντας τη συμπεριφορά των θυγατρικών της.
- 80 Συγκεκριμένα, η προσέγγιση που υιοθέτησε το Γενικό Δικαστήριο όσον αφορά τα στοιχεία που προσκόμισαν οι εταιρίες του ομίλου Areva για να ανατρέψουν το τεκμήριο περί πραγματικής ασκήσεως καθοριστικής επιρροής δεν εμπίπτει, στο σύνολό της, στην έννοια της *probatio diabolica*. Κατά πάγια νομολογία, απόκειται στις οντότητες που επιθυμούν να ανατρέψουν το τεκμήριο αυτό να προσκομίζουν κάθε στοιχείο σχετικό με τους οικονομικούς, οργανωτικούς και νομικούς δεσμούς που υφίστανται μεταξύ της οικείας θυγατρικής και της μητρικής εταιρίας της και τους οποίους θεωρούν δυνάμενους να αποδείξουν ότι οι εταιρίες αυτές δεν αποτελούν ενιαία οικονομική οντότητα (προμνημονευθείσα απόφαση *Elf Aquitaine* κατά Επιτροπής, σκέψη 65).
- 81 Το γεγονός ότι η, αναγκαία για την ανατροπή τεκμηρίου, περί του αντιθέτου απόδειξη είναι δυσχερής δεν συνεπάγεται αφεαυτού ότι το τεκμήριο καθίσταται στην πράξη αμάχητο, ιδίως οσάκις οι οντότητες σε βάρος των οποίων ενεργεί το τεκμήριο αυτό είναι οι πλέον κατάλληλες για να αναζητήσουν τα στοιχεία της αποδείξεως αυτής στη σφαίρα δραστηριοτήτων τους (προμνημονευθείσα απόφαση *Elf Aquitaine* κατά Επιτροπής, σκέψη 70).

82 Λαμβανομένου υπόψη του συνόλου των ανωτέρω, ο πρώτος λόγος αναιρέσεως που προέβαλε η Areva και το δεύτερο σκέλος του δευτέρου λόγου αναιρέσεως που προέβαλαν οι εταιρίες του ομίλου Alstom πρέπει να απορριφθούν.

iii) Επί του τετάρτου σκέλους του δευτέρου λόγου αναιρέσεως που προβάλλουν οι εταιρίες του ομίλου Alstom

83 Με το τέταρτο σκέλος του δευτέρου λόγου τους αναιρέσεως, οι εταιρίες του ομίλου Alstom προσάπτουν στο Γενικό Δικαστήριο ότι η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση ενέχει διττώς πλημμελή αιτιολογία, καθόσον η σκέψη 206 της αποφάσεως αυτής δεν καθιστά γνωστούς τους λόγους για τους οποίους αφενός μεν η Επιτροπή μπορούσε, χωρίς να αιτιολογήσει συναφώς την επίμαχη απόφαση, να επιβάλει πρόστιμα σε υποκείμενα δικαίου που δεν αποτελούσαν πλέον οικονομική ενότητα κατά τον χρόνο εκδόσεως της επίμαχης αποφάσεως, αφετέρου δε η νομολογία στην οποία παρέπεμψαν στερούταν εν προκειμένω σημασίας.

84 Συναφώς, λαμβανομένων υπόψη των κρίσεων που παρατίθενται στις σκέψεις 49 και 50 της παρούσας αποφάσεως, αρκεί η διαπίστωση ότι το Γενικό Δικαστήριο ουδόλως υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο κρίνοντας, στη σκέψη 200 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι δεν μπορούσε να προσαφθεί στην Επιτροπή ότι δεν αιτιολόγησε ειδικώς το πρόστιμο για την καταβολή του οποίου ευθύνονταν αλληλεγγύως και εις ολόκληρον οι Alstom και Areva T&D SA, καθόσον οι εταιρίες αυτές δεν αποτελούσαν πλέον ενιαία οικονομική οντότητα κατά τον χρόνο εκδόσεως της επίμαχης αποφάσεως, και, στη σκέψη 206 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι δεν συνάγεται από τη νομολογία ότι πρόστιμο για την καταβολή του οποίου υφίσταται αλληλεγγύα και εις ολόκληρον ευθύνη μπορεί να επιβληθεί μόνο σε εταιρίες που αποτελούν οικονομική ενότητα κατά τον χρόνο εκδόσεως της αποφάσεως περί επιβολής του προστίμου αυτού.

85 Συνεπώς, το τέταρτο σκέλος του δευτέρου λόγου αναιρέσεως που προέβαλαν οι εταιρίες του ομίλου Alstom πρέπει να απορριφθεί.

86 Ως εκ τούτου, ο πρώτος λόγος αναιρέσεως που προέβαλε η Areva και ο δεύτερος λόγος αναιρέσεως που προέβαλαν οι εταιρίες του ομίλου Alstom, εξαιρουμένου του τρίτου σκέλους του το οποίο θα εξετασθεί κατωτέρω, πρέπει να απορριφθούν.

γ) Επί του τρίτου λόγου αναιρέσεως που προβάλλουν οι εταιρίες του ομίλου Alstom και ο οποίος αντλείται από παράβαση του άρθρου 101 ΣΛΕΕ, ιδίως δε από παράβαση των κανόνων περί καταλογισμού της παραβάσεως και από παραβίαση των αρχών περί δικαιώματος σε δίκαιη δίκη και τεκμηρίου αθωότητας

i) Επί του πρώτου σκέλους του τρίτου λόγου αναιρέσεως που προβάλλουν οι εταιρίες του ομίλου Alstom

87 Με το πρώτο σκέλος του τρίτου λόγου τους αναιρέσεως, οι εταιρίες του ομίλου Alstom προσάπτουν στο Γενικό Δικαστήριο ότι, κατά την εφαρμογή του τεκμηρίου περί πραγματικής ασκήσεως καθοριστικής επιρροής, στις σκέψεις 84 έως 110 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, προέκρινε ορισμό της έννοιας της ασκήσεως καθοριστικής επιρροής από τη μητρική εταιρία στη θυγατρική της ο οποίος ουδόλως συνδέεται με πραγματική συμπεριφορά εντός της οικείας αγοράς και ότι, ως εκ τούτου, προσέδωσε στο εν λόγω τεκμήριο χαρακτήρα αμάχητο.

88 Ειδικότερα, υποστηρίζουν ότι το Γενικό Δικαστήριο, συνάγοντας την άσκηση καθοριστικής επιρροής απλώς από την ύπαρξη οργανωτικών, οικονομικών και νομικών δεσμών μεταξύ της μητρικής εταιρίας και μίας από τις θυγατρικές της και όχι από συγκεκριμένα πραγματικά περιστατικά συνδεόμενα με κάποια πραγματική συμπεριφορά εντός της οικείας αγοράς, υπερέβη τα όρια του ευλόγου

επιβάλλοντας στην Alstom *probatio diabolica*, καθόσον η εταιρία αυτή μπορούσε να ανατρέψει το τεκμήριο ότι άσκησε πράγματι καθοριστική επιρροή μόνον αρνούμενη την ύπαρξη των ως άνω δεσμών και, συνεπώς, την ίδια την ύπαρξή της.

- 89 Συναφώς, διαπιστώνεται καταρχάς ότι, αντιθέτως προς ό,τι διατείνονται οι εταιρίες του ομίλου Alstom, το Γενικό Δικαστήριο δεν συνήγαγε ότι ασκήθηκε πράγματι καθοριστική επιρροή απλώς από την ύπαρξη οργανωτικών, οικονομικών και νομικών δεσμών μεταξύ της μητρικής εταιρίας και μίας από τις θυγατρικές της.
- 90 Συγκεκριμένα, στη σκέψη 103 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το Γενικό Δικαστήριο διαπίστωσε ότι τα έγγραφα που προσκόμισε η Alstom στο πλαίσιο της διοικητικής διαδικασίας καταδείκνυαν ότι η διεύθυνση του ομίλου Alstom, υπό την ευθύνη της Alstom, συμμετείχε στον καθορισμό της εμπορικής πολιτικής, όσον αφορά τον τομέα M & Δ, του ομίλου Alstom και τους επιμέρους κλάδους δραστηριοτήτων του και ότι ήλεγχε διαρκώς την εφαρμογή της πολιτικής αυτής από τον εν λόγω τομέα και τους επιμέρους κλάδους δραστηριοτήτων του.
- 91 Εν συνεχεία, όπως ορθώς υποστήριξε η Επιτροπή, δεν όφειλε να αποδείξει ότι, σε περίπτωση κατά την οποία χωρεί εφαρμογή του τεκμηρίου περί πραγματικής ασκήσεως καθοριστικής επιρροής, ενδεχομένως ενσωματώνοντάς το στην εφαρμογή μεθόδου διπλής βάσεως όπως αυτή που χρησιμοποιήθηκε εν προκειμένω, η μητρική εταιρία έκανε πράγματι χρήση των οργανωτικών, οικονομικών και νομικών δεσμών που χαρακτηρίζουν τη σχέση της με τις θυγατρικές της στο πλαίσιο συγκεκριμένων πραγματικών περιστατικών σχετιζόμενων με κάποια πραγματική συμπεριφορά εντός της οικείας αγοράς, δεδομένου ότι μια τέτοια υποχρέωση θα καθιστούσε το τεκμήριο άνευ χρησιμότητας.
- 92 Εξάλλου, όπως προκύπτει από τις σκέψεις 80 και 81 της παρούσας αποφάσεως, δεν μπορεί να προσαφθεί στο Γενικό Δικαστήριο ότι κατέστησε στην πράξη αμάχητο το τεκμήριο αυτό, επιβάλλοντας *probatio diabolica* στην Alstom ως προς τα στοιχεία που προσκόμισε η εταιρία αυτή για να ανατρέψει το εν λόγω τεκμήριο.
- 93 Τέλος, όσον αφορά το ζήτημα αν το τεκμήριο περί πραγματικής ασκήσεως καθοριστικής επιρροής είναι συμβατό με τις αρχές του δικαιώματος σε δίκαιη δίκη και του τεκμηρίου αθωότητας, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι το τεκμήριο αυτό τελεί σε σχέση αναλογικότητας προς τον θεμιτώς επιδιωκόμενο σκοπό και, επομένως, εξακολουθεί να βρίσκεται εντός αποδεκτών ορίων, καθόσον σκοπεύει ιδίως στη διασφάλιση ισορροπίας μεταξύ, αφενός μεν της σημασίας του σκοπού που συνίσταται στην καταστολή των συμπεριφορών που είναι αντίθετες προς τους κανόνες του ανταγωνισμού, συγκεκριμένα δε προς το άρθρο 81 ΕΚ, και στην αποτροπή της επανάληψής τους, αφετέρου δε των όσων επιτάσσουν ορισμένες γενικές αρχές του δικαίου της Ένωσης, όπως, ιδίως, οι αρχές του τεκμηρίου αθωότητας, της εξατομίκευσης των ποινών και της ασφάλειας δικαίου, καθώς και τα δικαιώματα άμυνας, συμπεριλαμβανομένης της αρχής της ισότητας των όπλων. Ειδικώς για τον λόγο αυτό, το τεκμήριο είναι μαχητό (βλ. σχετικά, μεταξύ άλλων, προμνημονευθείσα απόφαση ENI κατά Επιτροπής, σκέψη 50, και απόφαση της 18ης Ιουλίου 2013, C-501/11 P, Schindler Holding κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψεις 107 και 108).
- 94 Ως εκ τούτου, το πρώτο σκέλος του τρίτου λόγου αναιρέσεως που προέβαλαν οι εταιρίες του ομίλου Alstom πρέπει να απορριφθεί.
- ii) Επί του δευτέρου σκέλους του τρίτου λόγου αναιρέσεως που προβάλλουν οι εταιρίες του ομίλου Alstom
- 95 Με το δεύτερο σκέλος του τρίτου λόγου τους αναιρέσεως, οι εταιρίες του ομίλου Alstom προσάπτουν στο Γενικό Δικαστήριο ότι υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο, επικυρώνοντας την επίμαχη απόφαση, με τις σκέψεις 144 έως 152 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, καθόσον διαπιστώνεται η πραγματική

άσκηση καθοριστικής επιρροής από την Areva T&D Holding στις Areva T&D SA και Areva T&D AG κατά το χρονικό διάστημα από τις 9 Ιανουαρίου έως τις 11 Μαΐου 2004. Για να δικαιολογήσει την εκτίμηση της Επιτροπής, το Γενικό Δικαστήριο στηρίχθηκε, στη σκέψη 150 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, στα δύο στοιχεία τα οποία ήδη έχει επικρίνει η Areva με τον πρώτο λόγο της αναιρέσεως και τα οποία παρατίθενται στη σκέψη 65 της παρούσας αποφάσεως.

- 96 Διαπιστώνεται συναφώς ότι τα επιχειρήματα που προβάλλουν στο πλαίσιο αυτό οι εταιρίες του ομίλου Alstom συμπίπτουν σε μεγάλο βαθμό με εκείνα που προέβαλε η Areva, με τον πρώτο λόγο της αναιρέσεως, στρεφόμενη κατά των ιδίων σκέψεων της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως.
- 97 Τα επιχειρήματα αυτά, όμως, έχουν απορριφθεί από το Δικαστήριο, στη σκέψη 77 της παρούσας αποφάσεως και στο πλαίσιο της εξετάσεως του πρώτου λόγου αναιρέσεως που προέβαλε η Areva, από την οποία εξέταση συνάγεται ότι το Γενικό Δικαστήριο, εξετάζοντας το σύνολο των επιχειρημάτων που προέβαλε η Areva για να ανατρέψει το τεκμήριο περί πραγματικής ασκήσεως καθοριστικής επιρροής, ανέλυσε τα επιχειρήματα που προέβαλε η Areva και έκρινε, διατυπώνοντας προσεκτικά την κρίση αυτή, ότι τα εν λόγω επιχειρήματα δεν δύνανται να καταδείξουν ότι δεν ασκήθηκε πράγματι καθοριστική επιρροή.
- 98 Κατά τον τρόπο αυτό, το Γενικό Δικαστήριο, όπως επισημάνθηκε στις σκέψεις 80, 81 και 92 της παρούσας αποφάσεως, ουδόλως επέβαλε στην Alstom *probatio diabolica* η οποία καθιστούσε αμάχητο το τεκμήριο περί πραγματικής ασκήσεως καθοριστικής επιρροής.
- 99 Επιπλέον, είναι απαράδεκτη η επιχειρηματολογία της Alstom, καθόσον προσάπτει επίσης στο Γενικό Δικαστήριο ότι προέβη σε πεπλανημένη εκτίμηση των δύο αυτών στοιχείων όσον αφορά τα πραγματικά περιστατικά, χωρίς να καταδεικνύει την οποιαδήποτε παραμόρφωσή τους.
- 100 Ως εκ τούτου, δεδομένου ότι ούτε το δεύτερο σκέλος του τρίτου λόγου αναιρέσεως που προέβαλαν οι εταιρίες του ομίλου Alstom μπορεί να γίνει δεκτό, ο τρίτος λόγος αναιρέσεως πρέπει να απορριφθεί στο σύνολό του.

2. Επί των λόγων αναιρέσεως που αφορούν την εφαρμογή των κανόνων περί αλληλέγγυας και εις ολόκληρον ευθύνης για την καταβολή των προστίμων

- 101 Η Areva, στο πλαίσιο του δεύτερου και του τρίτου λόγου της αναιρέσεως, και οι εταιρίες του ομίλου Alstom, στο πλαίσιο, αφενός, του τρίτου σκέλους του δεύτερου λόγου της αναιρέσεως, και, αφετέρου, του τετάρτου λόγου της αναιρέσεως, επικαλούνται πλείονες περιπτώσεις πλάνης περί το δίκαιο σχετικά με την εκ μέρους του Γενικού Δικαστηρίου ερμηνεία και εφαρμογή των κανόνων περί αλληλέγγυας και εις ολόκληρον ευθύνης για την καταβολή των προστίμων που επιβάλλει η Επιτροπή σε διάφορα νομικά πρόσωπα, τα οποία ευθύνονται αλληλεγγύως και εις ολόκληρον λόγω του ότι αποτελούν μέρος της ίδιας επιχειρήσεως που έχει κριθεί αυτουργός παραβάσεως των κανόνων του δικαίου της Ένωσης περί ανταγωνισμού.
- 102 Μια πρώτη ομάδα επιχειρημάτων που προβάλλουν προς τούτο οι αναιρεσείουσες εταιρίες αφορά την αποκαλούμενη «εν τοις πράγμασι» αλληλέγγυα και εις ολόκληρον ευθύνη για την καταβολή του προστίμου που επέβαλε η Επιτροπή στην Areva και στην Alstom λόγω της ιδιότητάς τους ως διαδοχικώς μητρικών εταιριών θυγατρικών που διέπραξαν παραβάσεις του δικαίου του ανταγωνισμού, στοιχείο που παρέλειψε να λάβει υπόψη του στην ακυρωτική του απόφαση το Γενικό Δικαστήριο, μολονότι η πρακτική της Επιτροπής αντιβαίνει, ιδίως, στις αρχές της ασφάλειας δικαίου και της εξατομικεύσεως των ποινών.
- 103 Δεύτερη ομάδα επιχειρημάτων, τα οποία αντλούν οι εν λόγω αναιρεσείουσες από παραβίαση των ιδίων αρχών, καθώς και από παράβαση του άρθρου 7 ΕΚ και από παράβαση της υποχρεώσεως αιτιολογήσεως, αφορά ορισμένες από τις κρίσεις που περιέχονται στην αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση

σχετικά με τις εσωτερικές σχέσεις αλληλεγγύως και εις ολόκληρον οφειλετών, δηλαδή σύνολο αρχών που διατύπωσε το Γενικό Δικαστήριο και οι οποίες διέπουν τον καθορισμό των ποσοστών του ποσού του προστίμου που αναλογούν στους αλληλεγγύως και εις ολόκληρον οφειλέτες στο πλαίσιο της εσωτερικής μεταξύ τους σχέσεως, κατόπιν της ικανοποίησης της Επιτροπής συνεπεία της καταβολής του συνόλου του ποσού του προστίμου από έναν ή πλείονες εκ των συνοφειλετών αυτών.

α) Επί των επιχειρημάτων σχετικά με την εν τοις πράγμασι αλληλέγγυα και εις ολόκληρον ευθύνη που καταλογίσθηκε στις μητρικές εταιρίες Areva και Alstom

i) Επιχειρήματα των διαδίκων

- 104 Οι αναιρεσείουσες εταιρίες προσάπτουν στο Γενικό Δικαστήριο ότι παραβίασε τις αρχές της ασφάλειας δικαίου και της εξατομικεύσεως των ποινών, καθόσον δεν έθεσε εν αμφιβόλω την εκ μέρους της Επιτροπής εφαρμογή των κανόνων περί αλληλέγγυας και εις ολόκληρον ευθύνης για την καταβολή των προστίμων, δεδομένου ότι έκρινε ότι έχουν εν τοις πράγμασι αλληλέγγυα και εις ολόκληρον ευθύνη οι Alstom και Areva, οι δύο διαδοχικώς μητρικές εταιρίες θυγατρικών που διέπραξαν παραβάσεις των κανόνων περί ανταγωνισμού του δικαίου της Ένωσης, μολονότι οι μητρικές εταιρίες αυτές ουδέποτε αποτέλεσαν οικονομική ενότητα μεταξύ τους.
- 105 Η Areva προσθέτει ότι το ίδιο το Γενικό Δικαστήριο παραβίασε τις αρχές αυτές επιβάλλοντας, κατά την άσκηση της πλήρους δικαιοδοσίας του, τροποποιημένα πρόστιμα που είχαν ως αποτέλεσμα τη δημιουργία εν τοις πράγμασι αλληλέγγυας και εις ολόκληρον ευθύνης.
- 106 Οι εταιρίες του ομίλου Alstom υποστηρίζουν ότι αυτή η εν τοις πράγμασι αλληλέγγυα και εις ολόκληρον ευθύνη οφείλεται αφενός μεν στο ότι το ποσό των 25 500 000 ευρώ, το οποίο μειώθηκε σε 20 400 000 ευρώ από το Γενικό Δικαστήριο και το οποίο επιβλήθηκε αλληλεγγύως και εις ολόκληρον στην Areva και στις θυγατρικές T & D, περιλαμβάνεται εξ ολοκλήρου στο ποσό των 53 550 000 ευρώ, το οποίο μειώθηκε σε 48 195 000 ευρώ από το Γενικό Δικαστήριο και το οποίο επιβλήθηκε αλληλεγγύως και εις ολόκληρον στην Alstom και στην πρώην θυγατρική της, την Areva T&D SA, αφετέρου δε στο ότι το άθροισμα των μέγιστων ποσών για τα οποία ευθύνονται οι διαδοχικώς μητρικές εταιρίες υπερβαίνει το ποσό που έπρεπε να καταβάλει η θυγατρική.
- 107 Αυτή η τεχνική καθορισμού του προστίμου, η οποία καλείται «διαδοχική», έχει στην πράξη ως συνέπεια την εν τοις πράγμασι αλληλέγγυα και εις ολόκληρον ευθύνη μεταξύ της Alstom και της Areva, δεδομένου ότι το ποσό που θα εισπράξει πράγματι η Επιτροπή από τη μητρική εταιρία επηρεάζει άμεσα το ποσό που μπορεί να απαιτήσει η Επιτροπή από την έτερη μητρική, μολονότι οι εταιρίες αυτές ουδέποτε αποτέλεσαν μέρος της ίδιας επιχειρήσεως, κατά την έννοια των κανόνων περί ανταγωνισμού του δικαίου της Ένωσης. Επιπλέον, η τεχνική αυτή δεν παρέχει στις εμπλεκόμενες μητρικές εταιρίες τη δυνατότητα να λάβουν γνώση άνευ αμφισημίας του ακριβούς ποσού του προστίμου που πρέπει να καταβάλει καθεμία από αυτές.
- 108 Στην απόφαση της 13ης Σεπτεμβρίου 2010, T-40/06, Trioplast Industrier κατά Επιτροπής (Συλλογή 2010, σ. II-4893), το Γενικό Δικαστήριο επιβεβαίωσε, στο πλαίσιο υποθέσεως διαδοχής μητρικών εταιριών θυγατρικών που είχαν διαπράξει παραβάσεις του δικαίου του ανταγωνισμού όμοιας, κατ' ουσίαν, με τις υπό κρίση, ότι η τεχνική αυτή καθορισμού των εξωτερικών σχέσεων μεταξύ αλληλεγγύως και εις ολόκληρον οφειλετών αντιβαίνει στην αρχή της εξατομικεύσεως των ποινών.
- 109 Η Επιτροπή υποστηρίζει, κυρίως, ότι οι λόγοι που προβάλλουν οι αναιρεσείουσες εταιρίες συνιστούν νέους ισχυρισμούς και είναι, επομένως, απαράδεκτοι καθόσον σκοπούν να προσάψουν στο Γενικό Δικαστήριο ότι δεν συνήγαγε τις αναγκαίες συνέπειες εκ του ότι η Επιτροπή κατέστησε εν τοις πράγμασι αλληλεγγύως και εις ολόκληρον υπεύθυνες τις μητρικές εταιρίες Areva και Alstom. Πρόκειται για λόγους τους οποίους οι εταιρίες αυτές παρέλειψαν να προβάλουν πρωτοδικώς, μολονότι είχαν τη δυνατότητα αυτή. Οι λόγοι που αφορούν τους κανόνες περί αλληλέγγυας και εις

ολόκληρον ευθύνης και οι οποίοι προβλήθηκαν ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου αφορούσαν αποκλειστικώς την πραγματική ή «de jure» αλληλέγγυα και εις ολόκληρον ευθύνη μεταξύ της Areva T&D SA και καθεμίας από τις διαδοχικώς μητρικές εταιρίες Alstom και Areva, όπως καθορίσθηκε με την επίμαχη απόφαση.

- 110 Επί της ουσίας, η Επιτροπή υποστηρίζει, επικουρικώς, ότι η μεταβίβαση της Areva T&D SA κατά το χρονικό διάστημα διαπράξεως της παραβάσεως συνεπάγεται διττή αλληλέγγυα και εις ολόκληρον ευθύνη της θυγατρικής αυτής και καθεμίας από τις διαδοχικώς μητρικές εταιρίες. Εντούτοις, μολονότι η μέθοδος που χρησιμοποιήθηκε εν προκειμένω για να καθορισθεί η αλληλέγγυα και εις ολόκληρον ευθύνη συνεπάγεται πιθανή σύμπτωση μεταξύ των ποσών που επιβλήθηκαν στην Areva και στην Alstom, τούτο δεν σημαίνει ότι οι εταιρίες αυτές φέρουν de jure αλληλέγγυα και εις ολόκληρον ευθύνη. Συγκεκριμένα, από νομική άποψη, σημασία έχει αποκλειστικώς η αλληλέγγυα και εις ολόκληρον ευθύνη κάθε μητρικής εταιρίας με τη μεταβιβασθείσα θυγατρική.
- 111 Επιπλέον, σε περιπτώσεις κατά τις οποίες γίνεται δεκτό ότι θυγατρική εταιρία φέρει αλληλέγγυα και εις ολόκληρον ευθύνη με τις διαδοχικώς μητρικές της εταιρίες, ουδόλως αντιβαίνει στο δίκαιο της Ένωσης τυχόν υπολογισμός του προστίμου που αυτές οφείλουν βάσει ενιαίου αρχικού ποσού, το οποίο είναι ίσο με το αρχικό ποσό που επιβλήθηκε στη θυγατρική. Αντιθέτως προς ό,τι υποστηρίζουν οι αναιρεσείουσες εταιρίες, το Γενικό Δικαστήριο, στη σκέψη 74 της προμνημονευθείσας αποφάσεως Trioplast Industrier κατά Επιτροπής, επιβεβαίωσε τον νόμιμο χαρακτήρα της μεθόδου αυτής, η οποία είναι άλλωστε ευνοϊκότερη για τις εμπλεκόμενες μητρικές εταιρίες από ό,τι άλλες μέθοδοι που μπορούν να τύχουν εφαρμογής σε τέτοιες περιπτώσεις.

ii) Εκτίμηση του Δικαστηρίου

– Επί του παραδεκτού

- 112 Η Επιτροπή προβάλλει ένσταση απαραδέκτου στρεφόμενη κατά των επιχειρημάτων που αντλούν οι αναιρεσείουσες εταιρίες από την εν τοις πράγμασι αλληλέγγυα και εις ολόκληρον ευθύνη που έκρινε η Επιτροπή ότι υπέχουν οι μητρικές εταιρίες Areva και Alstom, υποστηρίζοντας ότι, στο δικόγραφο της προσφυγής που είχαν ασκήσει πρωτοδίκως, οι αναιρεσείουσες εταιρίες δεν προέβαλαν τέτοια επιχειρήματα. Οι εταιρίες αυτές περιορίσθηκαν πρωτοδίκως να επικρίνουν την de jure αλληλέγγυα και εις ολόκληρον ευθύνη μεταξύ της Areva T&D SA και καθεμίας από τις διαδοχικώς μητρικές εταιρίες της. Ως εκ τούτου, πρόκειται για νέους ισχυρισμούς που είναι απαράδεκτοι στο πλαίσιο αναιρέσεως.
- 113 Επισημαίνεται συναφώς ότι, κατά πάγια νομολογία, εάν επιτρεπόταν στους διαδίκους να προβάλλουν για πρώτη φορά ενώπιον του Δικαστηρίου επιχειρήματα που δεν είχαν προβάλει ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου, τούτο θα είχε ως συνέπεια να υποβάλλεται στην κρίση του Δικαστηρίου διαφορά με ευρύτερο περιεχόμενο από εκείνη της οποίας είχε επιληφθεί το Γενικό Δικαστήριο. Στο πλαίσιο αναιρέσεως, η αρμοδιότητα του Δικαστηρίου περιορίζεται καταρχήν στον έλεγχο της εκ μέρους του Γενικού Δικαστηρίου εκτιμήσεως των λόγων και ισχυρισμών που συζητήθηκαν ενώπιόν του κατ' αντιμωλία (βλ., μεταξύ άλλων, προμνημονευθείσα απόφαση Alliance One International και Standard Commercial Tobacco κατά Επιτροπής, σκέψη 111).
- 114 Εντούτοις, επιχείρημα που δεν προβλήθηκε πρωτοδίκως δεν συνιστά νέο ισχυρισμό, απαράδεκτο κατ' αναίρεση, εφόσον αποτελεί απλώς περαιτέρω ανάπτυξη επιχειρήματος που έχει προβληθεί στο πλαίσιο λόγου περιλαμβανομένου στο εισαγωγικό δικόγραφο που είχε κατατεθεί ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου (βλ. σχετικώς, μεταξύ άλλων, προμνημονευθείσα απόφαση Siemens κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 287).
- 115 Όπως επισήμανε κατ' ουσίαν ο γενικός εισαγγελέας στα σημεία 117 έως 120 των προτάσεών του, διαπιστώνεται ότι, με το δικόγραφο της πρωτοδίκως ασκηθείσας προσφυγής της, η Alstom είχε προβάλει, στο πλαίσιο του δευτέρου λόγου της, ο οποίος αντλούνταν από παράβαση των κανόνων

περί αλληλέγγυας και εις ολόκληρον ευθύνης για την καταβολή των προστίμων, που απορρέουν, ιδίως, από τις αρχές της ασφάλειας δικαίου και της εξατομικεύσεως των ποινών, επιχειρήματα με τα οποία επέκρινε ρητώς την τεχνική καθορισμού του προστίμου, η οποία συνίσταται στο να περιλαμβάνεται το ποσό για την καταβολή του οποίου ευθύνονται αλληλεγγύως και εις ολόκληρον η Areva και οι πρώην θυγατρικές της T & D σε εκείνο που οφείλει αλληλεγγύως και εις ολόκληρον η Alstom με την Areva T&D SA.

116 Ως εκ τούτου, μολονότι πρωτοδίκως η Alstom δεν προέβαλε ρητώς αιτιάσεις στρεφόμενες κατά της εν τοις πράγμασι αλληλέγγυας και εις ολόκληρον ευθύνης την οποία έκρινε ότι υφίσταται η Επιτροπή, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι επέκρινε ειδικώς, βάσει του ιδίου νομικού ερείσματος με εκείνο που προέβαλε με την αίτηση αναιρέσεως, την τεχνική στην οποία οφείλεται η επίμαχη αλληλέγγυα και εις ολόκληρον ευθύνη. Κατά συνέπεια, τα επιχειρήματα που αντλεί η Alstom από αυτήν την εν τοις πράγμασι αλληλέγγυα και εις ολόκληρον ευθύνη δεν αποτελούν νέο ισχυρισμό, απαράδεκτο στο πλαίσιο αναιρέσεως, δεδομένου ότι αποτελούν απλώς περαιτέρω ανάπτυξη επιχειρήματος που έχει προβληθεί στο πλαίσιο λόγου περιλαμβανομένου στο εισαγωγικό δικόγραφο που είχε κατατεθεί ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου.

117 Όσον αφορά την Areva, διαπιστώνεται ότι, ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου, προέβαλε λόγο ακυρώσεως αντλούμενο από παράβαση των κανόνων περί αλληλέγγυας και εις ολόκληρον ευθύνης, απτόμενο της αρχής της ασφάλειας δικαίου, ο οποίος συμπίπτει εν μέρει με το νομικό έρεισμα του προβληθέντος λόγου αναιρέσεως που συνίσταται σε επίκριση της εν τοις πράγμασι αλληλέγγυας και εις ολόκληρον ευθύνης. Μολονότι αυτός ο πρωτοδίκως προβληθείς λόγος ακυρώσεως αφορούσε αφεαυτού μόνον την *de jure* αλληλέγγυα και εις ολόκληρον ευθύνη μεταξύ Areva T&D SA και Alstom, επισημαίνεται εντούτοις ότι με τον λόγο ακυρώσεως αυτόν η Areva έθιγε ζητήματα σχετικά με τη διττή αλληλέγγυα και εις ολόκληρον ευθύνη μεταξύ της Areva T&D SA και καθεμίας από τις διαδοχικώς μητρικές εταιρίες.

118 Επιπλέον, όπως διατείνεται η Areva, το Γενικό Δικαστήριο, κατ' άσκηση της πλήρους δικαιοδοσίας του, επέβαλε πρόστιμο χρησιμοποιώντας την ίδια μέθοδο «διαδοχικού» καθορισμού του. Επομένως, το Γενικό Δικαστήριο στηρίχθηκε στη μέθοδο αυτή, οπότε το επιχείρημα που αντλείται από την εν τοις πράγμασι αλληλέγγυα και εις ολόκληρον ευθύνη η οποία απορρέει από την εφαρμογή της εν λόγω μεθόδου αφορά την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, το δε βάσιμο αυτής μπορεί να αμφισβητηθεί στο πλαίσιο της αιτήσεως αναιρέσεως (βλ., σχετικώς, απόφαση της 10ης Απριλίου 2014, C-231/11 P έως C-233/11 P, Επιτροπή κατά Siemens Österreich κ.λπ. και Siemens Transmission & Distribution κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 102 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

119 Υπό τις συνθήκες αυτές, η ένσταση απαραδέκτου που προέβαλε η Επιτροπή πρέπει να απορριφθεί.

– Επί της ουσίας

120 Κατά τη νομολογία, σε περίπτωση κατά την οποία μπορεί να γίνει δεκτό ότι πλείονα πρόσωπα ευθύνονται προσωπικώς για τη συμμετοχή σε παράβαση των κανόνων του δικαίου του ανταγωνισμού της Ένωσης, λόγω του ότι ανήκουν σε μία και μόνη επιχείρηση στην οποία μπορεί να προσαφθεί η παράβαση αυτή, η Επιτροπή, βάσει του άρθρου 23, παράγραφος 2, του κανονισμού 1/2003, έχει την εξουσία να τους επιβάλει πρόστιμο αλληλεγγύως και εις ολόκληρον (βλ., σχετικώς, προμνημονευθείσα απόφαση Επιτροπή κατά Siemens Österreich κ.λπ. και Siemens Transmission & Distribution κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψεις 39 έως 51).

121 Εντούτοις, οσάκις αποφασίζει να ασκήσει την εξουσία αυτή επιβολής κυρώσεων, η Επιτροπή δεν δύναται να καθορίσει ελεύθερα τις εξωτερικές σχέσεις μεταξύ αλληλεγγύως και εις ολόκληρον οφειλετών, ιδίως δε το ποσό του προστίμου του οποίου μπορεί να απαιτήσει τη συνολική εξόφληση από έκαστο των αλληλέγγυων και εις ολόκληρον οφειλετών (βλ., σχετικώς, προμνημονευθείσα απόφαση Επιτροπή κατά Siemens Österreich κ.λπ. και Siemens Transmission & Distribution κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψεις 52 και 54).

- 122 Συγκεκριμένα, δεδομένου ότι η έννοια του δικαίου της Ένωσης περί αλληλέγγυας και εις ολόκληρον ευθύνης για την καταβολή προστίμου απλώς απορρέει αυτοδικαίως από την έννοια της επιχειρήσεως, ο καθορισμός του ποσού του προστίμου το οποίο θα οφείλει έναντι της Επιτροπής εις ολόκληρον καθέναν από τους αλληλέγγυους συνοφειλέτες απορρέει από την εφαρμογή, στη συγκεκριμένη περίπτωση, της έννοιας αυτής της επιχειρήσεως (βλ., σχετικώς, προμνημονευθείσα απόφαση Επιτροπή κατά Siemens Österreich κ.λπ. και Siemens Transmission & Distribution κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψεις 51 και 57).
- 123 Πρέπει να υπομνησθεί συναφώς ότι η επιλογή των συντακτών των Συνθηκών ήταν η χρήση της έννοιας της επιχειρήσεως για τον προσδιορισμό του αυτοργού παραβάσεως του δικαίου του ανταγωνισμού, κολάσιμη κατ' εφαρμογήν των άρθρων 81 ΕΚ και 82 ΕΚ, και όχι η χρήση άλλων εννοιών, όπως είναι αυτή της εταιρίας ή του νομικού προσώπου (βλ., σχετικώς, προμνημονευθείσα απόφαση Επιτροπή κατά Siemens Österreich κ.λπ. και Siemens Transmission & Distribution κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 42).
- 124 Εξάλλου, ο νομοθέτης της Ένωσης επέλεξε ακριβώς την ίδια έννοια της επιχειρήσεως στην περίπτωση του άρθρου 23, παράγραφος 2, του κανονισμού 1/2003, για να ορίσει την οντότητα στην οποία η Επιτροπή δύναται να επιβάλει πρόστιμο για να κολάσει παράβαση στους κανόνες του δικαίου του ανταγωνισμού της Ένωσης.
- 125 Κατά πάγια νομολογία, η έννοια της «επιχειρήσεως» κατά το δίκαιο του ανταγωνισμού της Ένωσης περιλαμβάνει κάθε οντότητα που ασκεί οικονομική δραστηριότητα, ανεξαρτήτως του νομικού καθεστώτος στο οποίο υπάγεται και του τρόπου χρηματοδοτήσεώς της. Πρέπει να γίνει δεκτό ότι η έννοια αυτή δηλώνει μια οικονομική ενότητα, μολοντί, από νομικής απόψεως, η ενότητα αυτή αποτελείται από πλείονα φυσικά ή νομικά πρόσωπα (βλ., μεταξύ άλλων, προμνημονευθείσα απόφαση Επιτροπή κατά Siemens Österreich κ.λπ. και Siemens Transmission & Distribution κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 43).
- 126 Επιπλέον, κατά τον καθορισμό των εξωτερικών σχέσεων των αλληλεγγύως και εις ολόκληρον οφειλετών, δηλαδή τη σχέση μεταξύ της Επιτροπής και τα διάφορα πρόσωπα που συναποτελούν την επιχείρηση και μπορεί να κληθούν να καταβάλουν εις ολόκληρον το πρόστιμο που επιβλήθηκε στην επιχείρηση αυτή, η δράση της Επιτροπής υπόκειται σε ορισμένους περιορισμούς.
- 127 Ως εκ τούτου, η Επιτροπή οφείλει να τηρεί την αρχή της εξατομικεύσεως των ποινών και των κυρώσεων, η οποία επιτάσσει, σύμφωνα με το άρθρο 23, παράγραφος 3, του κανονισμού 1/2003, το ύψος του ποσού του προστίμου που οφείλεται αλληλεγγύως και εις ολόκληρον να καθορίζεται αναλόγως της σοβαρότητας της παραβάσεως που προσάπτεται ατομικώς στην οικεία επιχείρηση και της χρονικής διάρκειάς της (προμνημονευθείσα απόφαση Επιτροπή κατά Siemens Österreich κ.λπ. και Siemens Transmission & Distribution κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 52).
- 128 Εντός του ιδίου αυτού πλαισίου, η Επιτροπή οφείλει επίσης να τηρεί την αρχή της ασφάλειας δικαίου η οποία επιτάσσει κάθε πράξη που εκδίδουν τα θεσμικά όργανα της Ένωσης να είναι σαφής και ακριβής, έτσι ώστε να παρέχεται στους ενδιαφερομένους η δυνατότητα να λάβουν επακριβώς γνώση των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων που συνεπάγεται η πράξη αυτή και να λαμβάνουν ως εκ τούτου τα μέτρα τους (βλ. σχετικώς, μεταξύ άλλων, απόφαση της 29ης Μαρτίου 2011, C-201/09 P και C-216/09 P, ArcelorMittal Luxembourg κατά Επιτροπής και Επιτροπή κατά ArcelorMittal Luxembourg κ.λπ., Συλλογή 2011, σ. I-2239, σκέψη 68).
- 129 Εν προκειμένω, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι η μέθοδος την οποία επέλεξε η Επιτροπή και της οποίας τη χρήση επικύρωσε το Γενικό Δικαστήριο για τον καθορισμό της αλληλέγγυας ευθύνης μεταξύ της Areva T&D SA, ως θυγατρικής εταιρίας, και των διαδοχικώς μητρικών της εταιριών Alstom και Areva, μέθοδος η οποία συνίσταται στο να περιληφθεί το ποσό του προστίμου που οφείλουν αλληλεγγύως και εις ολόκληρον η Areva και οι εταιρίες του ομίλου Areva, μέρος του οποίου αποτελούσε η εν λόγω θυγατρική, στο ποσό που οφείλουν αλληλεγγύως και εις ολόκληρον η Alstom και η εν λόγω

θυγατρική, μολονότι δεν δημιουργεί αφεαυτής τυπικό δεσμό αλληλέγγυας και εις ολόκληρον ευθύνης μεταξύ των εν λόγω μητρικών εταιριών, ενδέχεται εντούτοις, στην πράξη, να έχει τα ίδια αποτελέσματα με αυτά που παράγει ένας τέτοιος δεσμός.

- 130 Συγκεκριμένα, ένας τέτοιος καθορισμός των εξωτερικών σχέσεων των αλληλεγγύως και εις ολόκληρον οφειλετών μπορεί να έχει ως συνέπεια να υποχρεώνει μία εκ των μητρικών εταιριών να καταβάλει, καταρχάς, στην Επιτροπή το συνολικό ποσό των προστίμων που οφείλουν οι διαδοχικώς μητρικές εταιρίες της θυγατρικής που διέπραξε παραβίαση του δικαίου του ανταγωνισμού, μολονότι οι εμπλεκόμενες μητρικές εταιρίες ουδέποτε ανήκαν σε μία και μόνη επιχείρηση, κατά την έννοια του δικαίου του ανταγωνισμού της Ένωσης. Εν συνεχεία, κατόπιν της ικανοποίησης της Επιτροπής συνεπεία της εξοφλήσεως του συνολικού ποσού των προστίμων, η εν λόγω μητρική εταιρία θα υποχρεωθεί να απαιτήσει, ενδεχομένως προβάλλοντας αναγωγική αξίωση ενώπιον εθνικού δικαστηρίου, από την άλλη μητρική εταιρία να της καταβάλει το ποσοστό επί των προστίμων αυτών που αναλογεί στη δεύτερη, εκτιθέμενη κατά τον τρόπο αυτό στον κίνδυνο ενδεχόμενης αφερεγγυότητας της δεύτερης μητρικής εταιρίας.
- 131 Αυτή η αντίληψη περί αλληλέγγυας και εις ολόκληρον ευθύνης αντιβαίνει στην, υπομνησθείσα στη σκέψη 127 της παρούσας αποφάσεως, αρχή της εξατομικεύσεως των ποινών και των κυρώσεων. Πράγματι, η αντίληψη αυτή καθιστά δυνατό στην Επιτροπή να απαιτεί από μία εκ των μητρικών εταιριών την καταβολή προστίμου για τις παραβάσεις που προσάπτονται, όσον αφορά το χρονικό διάστημα διαπράξεως της παραβάσεως, σε επιχείρηση της οποίας ουδέποτε αποτέλεσε μέρος, εν προκειμένω αυτής στην οποία ανήκει η άλλη μητρική εταιρία και όχι μέχρι του ποσοστού που αναλογεί, όσον αφορά την αλληλέγγυα και εις ολόκληρον ευθύνη, στην επιχείρηση της οποίας αποτελούσε μέρος κατά τον χρόνο διαπράξεως της παραβάσεως από την επιχείρηση αυτή.
- 132 Εξάλλου, μολονότι ο μηχανισμός της αλληλέγγυας και εις ολόκληρον ευθύνης καθιστά δυνατό στην Επιτροπή να ελαττώνει τον κίνδυνο αφερεγγυότητας μίας εκ των εταιριών που αποτελούν μέρος της ίδιας επιχειρήσεως, στοιχείο που συμβάλλει στην επίτευξη των σκοπών της ενισχύσεως της αποτελεσματικότητας της δράσεως της Επιτροπής και της αποτροπής των παραβιάσεων του δικαίου του ανταγωνισμού (προμνημονευθείσα απόφαση Επιτροπή κατά Siemens Österreich κ.λπ. και Siemens Transmission & Distribution κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 59), ο μηχανισμός αυτός δεν πρέπει να χρησιμοποιείται κατά τρόπο που να αναγκάζει μιαν εταιρία να φέρει τον κίνδυνο της αφερεγγυότητας άλλης εταιρίας, μολονότι αυτές οι δύο ουδέποτε ανήκαν στην ίδια επιχείρηση.
- 133 Σε περίπτωση κατά την οποία η Επιτροπή προτίθεται να καταδικάσει θυγατρική εταιρία που διέπραξε παράβαση αλληλεγγύως και εις ολόκληρον με καθεμία από τις μητρικές εταιρίες της με τις οποίες συναποτέλεσε διαδοχικώς διαφορετική επιχείρηση κατά το χρονικό διάστημα διαπράξεως της παραβάσεως, η αρχή αυτή επιτάσσει το εν λόγω θεσμικό όργανο να καθορίζει χωριστά, για καθεμία από τις εμπλεκόμενες επιχειρήσεις, το ποσό του προστίμου που οφείλουν να καταβάλουν αλληλεγγύως και εις ολόκληρον οι εταιρίες που τις αποτελούν, αναλόγως της σοβαρότητας της παραβάσεως που προσάπτεται ατομικώς σε κάθε εμπλεκόμενη επιχείρηση και της χρονικής διάρκειας της παραβάσεως αυτής.
- 134 Βεβαίως, από την αρχή της εξατομικεύσεως των ποινών και των κυρώσεων δεν απορρέει ότι, βάσει τέτοιας αντιλήψεως της αλληλέγγυας και εις ολόκληρον ευθύνης, κάθε εταιρία πρέπει να μπορεί να συναγάγει από την απόφαση με την οποία της επιβάλλεται πρόστιμο το οποίο οφείλει αλληλεγγύως και εις ολόκληρον με μία ή περισσότερες άλλες εταιρίες το ποσοστό που της αναλογεί στη σχέση της με τους αλληλεγγύως και εις ολόκληρον ευθυνόμενους συνοφειλέτες της, κατόπιν της καταβολής του προστίμου στην Επιτροπή (προμνημονευθείσα απόφαση Επιτροπή κατά Siemens Österreich κ.λπ. και Siemens Transmission & Distribution κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 66).
- 135 Αντιθέτως, η αρχή αυτή επιτάσσει, όσον αφορά τις εξωτερικές σχέσεις μεταξύ αλληλεγγύως και εις ολόκληρον οφειλετών και βάσει τέτοιας αντιλήψεως της αλληλέγγυας και εις ολόκληρον ευθύνης, κάθε μητρική εταιρία να μπορεί να συναγάγει από την απόφαση περί επιβολής προστίμου το

ποσοστό που της αναλογεί, όσον αφορά την αλληλεγγύα και εις ολόκληρον ευθύνη, επί του προστίμου που αντιστοιχεί στο μέρος αυτού που επιβλήθηκε στη θυγατρική, το οποίο μπορεί να της καταλογισθεί, η δε Επιτροπή μπορεί να το απαιτήσει από αυτήν.

- 136 Διαπιστώνεται συναφώς ότι το συνολικό ποσό των προστίμων για την καταβολή των οποίων κρίθηκε ότι ευθύνονται αλληλεγγύως και εις ολόκληρον οι Areva και Alstom, δηλαδή, αντιστοίχως, το ποσό των 25 500 000 ευρώ, που μειώθηκε στα 20 400 000 ευρώ από το Γενικό Δικαστήριο, και το ποσό των 53 550 000 ευρώ, που μειώθηκε στα 48 195 000 ευρώ από το Γενικό Δικαστήριο, υπερβαίνει το ποσό του προστίμου που επιβλήθηκε στις εν λόγω εταιρίες και το οποίο οφείλεται αλληλεγγύως και εις ολόκληρον με τη θυγατρική Areva T&D SA, δηλαδή το ποσό των 53 550 000 ευρώ, το οποίο μειώθηκε από το Γενικό Δικαστήριο στα 48 195 000 ευρώ.
- 137 Σε περίπτωση, όμως, όπως η υπό κρίση, η ευθύνη των Areva και Alstom, ως μητρικών εταιριών, για την παράβαση απορρέει εξ ολοκλήρου από εκείνην θυγατρικής η οποία τους ανήκε διαδοχικώς (βλ., κατ' αναλογία, απόφαση της 22ας Ιανουαρίου 2013, C-286/11 P, Επιτροπή κατά Tomkins, σκέψεις 43 και 49).
- 138 Ως εκ τούτου, το συνολικό ποσό που υποχρεούνται να καταβάλουν οι μητρικές εταιρίες δεν μπορεί να υπερβαίνει το ποσό του προστίμου που επιβλήθηκε στη θυγατρική αυτή.
- 139 Εξάλλου, καθόσον ο καθορισμός της αλληλεγγύας και εις ολόκληρον ευθύνης, με τον τρόπο που επελέγη στην περίπτωση της επίμαχης αποφάσεως και επιβεβαιώθηκε με την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, δεν παρέχει στις εμπλεκόμενες μητρικές εταιρίες τη δυνατότητα να λάβουν επακριβώς γνώση του προστίμου που πρέπει να καταβάλουν όσον αφορά το χρονικό διάστημα για το οποίο κρίθηκε ότι ευθύνονται για την παράβαση αλληλεγγύως και εις ολόκληρον με τη θυγατρική τους, διαπιστώνεται επίσης παραβίαση της αρχής της ασφάλειας δικαίου.
- 140 Αυτή η έλλειψη ασφάλειας δικαίου δεν αίρεται λόγω της υπάρξεως καταρχήν εφαρμοστέου κανόνα περί ευθύνης κατά το ίδιο ποσοστό, όπως αυτός που εφήρμοσε το Γενικό Δικαστήριο στη σκέψη 215 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, βάσει του οποίου, σε περίπτωση κατά την οποία ουδόλως διαπιστώνεται, στην απόφαση της Επιτροπής περί επιβολής προστίμου σε πλείονες εταιρίες που ευθύνονται για την καταβολή του αλληλεγγύως και εις ολόκληρον, ότι, εντός της επιχειρήσεως, ορισμένες εταιρίες φέρουν μεγαλύτερη ευθύνη από άλλες για τη συμμετοχή της εν λόγω επιχειρήσεως στη σύμπραξη κατά τη διάρκεια ορισμένου χρονικού διαστήματος, πρέπει να γίνεται δεκτό ότι ευθύνονται ισομερώς και ότι, ως εκ τούτου, πρέπει να φέρουν το ίδιο ποσοστό επί των ποσών των προστίμων που τους επιβλήθηκαν αλληλεγγύως και εις ολόκληρον.
- 141 Πράγματι, το δίκαιο της Ένωσης δεν προβλέπει τέτοιο κανόνα (προμνημονευθείσα απόφαση Επιτροπής κατά Siemens Österreich κ.λπ. και Siemens Transmission & Distribution κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψεις 70 και 71). Επιπλέον, ο κανόνας αυτός σκοπεί αποκλειστικώς, εν πάση περιπτώσει, στον εσωτερικό επιμερισμό του προστίμου μεταξύ συνοφειλετών, αφού ικανοποιηθεί η Επιτροπή, και όχι στον καθορισμό, όσον αφορά τις εσωτερικές σχέσεις μεταξύ αλληλεγγύως και εις ολόκληρον οφειλετών, των ποσών που μπορεί να απαιτήσει αντιστοίχως η Επιτροπή από τα νομικά πρόσωπα που ανήκαν σε καθεμία από τις επιχειρήσεις οι οποίες διαδέχθηκαν η μία την άλλη κατά το χρονικό διάστημα διαπράξεως της παραβάσεως.
- 142 Τέλος, όπως επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 141 των προτάσεών του, το επιχείρημα της Επιτροπής ότι εκείνη μπορούσε να υπολογίσει το πρόστιμο για τη θυγατρική που διέπραξε την παράβαση και για τις διαδοχικώς μητρικές της εταιρίες στηριζόμενη αποκλειστικώς στο αρχικό ποσό που επέβαλε στη θυγατρική, δεν αναιρεί την κρίση ότι ο καθορισμός της αλληλεγγύας και εις ολόκληρον ευθύνης που επέλεξε η Επιτροπή και επικύρωσε το Γενικό Δικαστήριο αντιβαίνει στις αρχές της ασφάλειας δικαίου και της εξατομικεύσεως των ποινών και των κυρώσεων.

β) Επί των επιχειρημάτων σχετικά με τον εσωτερικό επιμερισμό του προστίμου μεταξύ αλληλεγγύως και εις ολόκληρον οφειλετών

i) Επιχειρήματα των διαδίκων

¹⁴³ Πρώτον, οι αναιρεσείουσες εταιρίες προσάπτουν στο Γενικό Δικαστήριο ότι παραβίασε τις αρχές της ασφάλειας δικαίου και της εξατομικεύσεως των ποινών και των κυρώσεων κρίνοντας, στη σκέψη 215 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι, λαμβανομένου υπόψη του καταρχήν εφαρμοστέου κανόνα περί ευθύνης κατά το ίδιο ποσοστό, ο οποίος μνημονεύθηκε στη σκέψη 140 της παρούσας αποφάσεως, καθεμία από τις εταιρίες στις οποίες επιβλήθηκε πρόστιμο μπορούσε να συναγάγει από την επίμαχη απόφαση το ποσοστό επί του προστίμου που της αναλογεί όσον αφορά τις εσωτερικές σχέσεις της με τους λοιπούς αλληλέγγυους και εις ολόκληρον συνοφειλέτες, δεδομένου ότι ένας τέτοιος καταρχήν εφαρμοστέος κανόνας αντιβαίνει στην έννοια της αλληλέγγυας και εις ολόκληρον ευθύνης κατά το δίκαιο της Ένωσης.

¹⁴⁴ Δεύτερον, οι αναιρεσείουσες εταιρίες υποστηρίζουν ότι, βασιζόμενο στον κανόνα περί ισομερούς ευθύνης, το Γενικό Δικαστήριο υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο διαπιστώνοντας, στη σκέψη 236 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι η Επιτροπή δεν εκχώρησε σε εθνικό δικαστήριο ή όργανο διαιτησίας την εξουσία καθορισμού του ποσοστού που αναλογεί στις ως άνω αναιρεσείουσες για την καταβολή του προστίμου. Συγκεκριμένα, εφόσον η Επιτροπή παραλείπει να καθορίσει το ποσοστό που αναλογεί σε κάθε συνοφειλέτη, εμμέσως εκχωρεί την εξουσία αυτή σε τρίτον, δηλαδή σε εθνικό δικαστήριο ή σε όργανο διαιτησίας, τούτο δε κατά παράβαση του άρθρου 7 ΕΚ.

¹⁴⁵ Τρίτον, οι αναιρεσείουσες εταιρίες υποστηρίζουν ότι, απορρίπτοντας τα επιχειρήματά τους που αντλούνται από παραβίαση της αρχής της ασφάλειας δικαίου και από παράνομη εκχώρηση εξουσιών βάσει του κανόνα περί ισομερούς ευθύνης, το Γενικό Δικαστήριο παρέβη την υποχρέωσή του αιτιολογήσεως, καθόσον, με τον τρόπο αυτό, τροποποίησε το περιεχόμενο της επίμαχης αποφάσεως προσθέτοντας σε αυτήν αιτιολογικό το οποίο, άλλωστε, είναι αντίθετο προς τη βούληση της Επιτροπής.

¹⁴⁶ Η Επιτροπή φρονεί ότι ο λόγος αναιρέσεως που αντλείται από παράνομη εκχώρηση εξουσιών συνιστά νέο ισχυρισμό ο οποίος είναι, ως εκ τούτου, απαράδεκτος και ότι εν πάση περιπτώσει είναι αβάσιμος, καθόσον στηρίζεται στην εσφαλμένη προκειμένη ότι η Επιτροπή διαθέτει την εξουσία να καθορίζει τα ποσοστά που αναλογούν στους αλληλεγγύως και εις ολόκληρον οφειλέτες όσον αφορά τις εσωτερικές μεταξύ τους σχέσεις, μολοντί η εξουσία της επιβολής κυρώσεων αφορά αποκλειστικώς τις εσωτερικές σχέσεις των αλληλεγγύως και εις ολόκληρον οφειλετών. Αντιθέτως, συμφωνεί κατ' ουσίαν με τις επικρίσεις που στρέφονται κατά του κανόνα περί ισομερούς ευθύνης, όπως διατυπώθηκε στη σκέψη 215 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, πλην όμως ζητεί από το Δικαστήριο να προβεί σε υποκατάσταση μέρους του σκεπτικού, προκειμένου να απορριφθούν οι αιτιάσεις που αντλούνται από παραβίαση των αρχών της ασφάλειας δικαίου και της εξατομικεύσεως των ποινών και των κυρώσεων.

ii) Εκτίμηση του Δικαστηρίου

¹⁴⁷ Καταρχάς, πρέπει να απορριφθεί η ένσταση απαραδέκτου που προέβαλε η Επιτροπή κατά των επιχειρημάτων που αντλούν οι εταιρίες του ομίλου Alstom από παράνομη εκχώρηση της εξουσίας επιβολής κυρώσεων.

¹⁴⁸ Συγκεκριμένα, δεδομένου ότι ένας διάδικος πρέπει να έχει τη δυνατότητα να αμφισβητήσει οποιοδήποτε σημείο του σκεπτικού αποφάσεως θίγει τα συμφέροντά του, κάθε διάδικος δύναται, σε περίπτωση κατά την οποία το Γενικό Δικαστήριο συνεκδίκασε δύο υποθέσεις και εξέδωσε κοινή επ' αυτών απόφαση με την οποία εξέτασε το σύνολο των λόγων που προέβαλαν οι διάδικοι κατά την ενώπιόν του διαδικασία, να επικρίνει το μέρος του σκεπτικού που αφορά τους λόγους που

προβλήθηκαν ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου από τον μοναδικό προσφεύγοντα στην έτερη συνεκδικασθείσα υπόθεση, καθόσον αυτό θίγει τα έννομα συμφέροντα του ως άνω διαδίκου (απόφαση της 11ης Ιουλίου 2013, C-444/11 P, Team Relocations κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 34).

- 149 Επί της ουσίας, όσον αφορά, πρώτον, τα επιχειρήματα των αναιρεσιουσών εταιριών που στρέφονται κατά των σκέψεων 215 και 236 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, διαπιστώνεται ότι στηρίζονται στην παραδοχή, που εκτίθεται στη σκέψη 214 της αποφάσεως εκείνης, ότι η αρμοδιότητα της Επιτροπής, βάσει του άρθρου 23, παράγραφος 2, του κανονισμού 1/2003, να επιβάλει πρόστιμο για την καταβολή του οποίου θα ευθύνονται αλληλεγγύως και εις ολόκληρον πλείονα νομικά πρόσωπα που αποτελούν μία και μόνη επιχείρηση περιλαμβάνει την αποκλειστική εξουσία καθορισμού των ποσοστών επί του προστίμου για την καταβολή των οποίων ευθύνονται οι αλληλεγγύως και εις ολόκληρον οφειλέτες στο πλαίσιο των εσωτερικών μεταξύ τους σχέσεων, κατόπιν της εξοφλήσεως του συνόλου του ποσού του προστίμου και της συνακόλουθης ικανοποίησης της Επιτροπής.
- 150 Δεχόμενο τούτο, το Γενικό Δικαστήριο υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο.
- 151 Συγκεκριμένα, η εξουσία της Επιτροπής περί επιβολής κυρώσεων περιορίζεται στον καθορισμό του ποσού του προστίμου για την καταβολή του οποίου ευθύνονται αλληλεγγύως και εις ολόκληρον τα νομικά πρόσωπα που αποτελούν μέρος της ίδιας επιχείρησης, δηλαδή στον καθορισμό των εξωτερικών σχέσεων των αλληλεγγύως και εις ολόκληρον οφειλετών, δεν περιλαμβάνει, όμως, και τον καθορισμό των ποσοστών επί του προστίμου που οφείλουν οι αλληλεγγύως και εις ολόκληρον οφειλέτες στο πλαίσιο των εσωτερικών σχέσεων τους (προμνημονευθείσα απόφαση Επιτροπή κατά Siemens Österreich κ.λπ. και Siemens Transmission & Distribution κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 58).
- 152 Αντιθέτως, ελλείπει συμβατικού καθορισμού των ποσοστών των συνοφειλετών προστίμου για την καταβολή του οποίου ευθύνονται αλληλεγγύως και εις ολόκληρον, απόκειται στα εθνικά δικαστήρια να καθορίζουν τα ποσοστά αυτά, τηρουμένου του δικαίου της Ένωσης, σύμφωνα με το εφαρμοστέο στη διαφορά εθνικό δίκαιο (προμνημονευθείσα απόφαση Επιτροπή κατά Siemens Österreich κ.λπ. και Siemens Transmission & Distribution κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 62).
- 153 Ως εκ τούτου, το Γενικό Δικαστήριο υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο κρίνοντας, κατ' ουσίαν, στη σκέψη 215 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως ότι, ελλείπει οποιασδήποτε διαπιστώσεως, στην απόφαση της Επιτροπής περί επιβολής σε πλείονες εταιρίες προστίμου για την καταβολή του οποίου αυτές ευθύνονται αλληλεγγύως και εις ολόκληρον, περί του ότι, στο πλαίσιο της επιχείρησης, ορισμένες εταιρίες υπέχουν μεγαλύτερη ευθύνη απ' ό,τι άλλες για τη συμμετοχή της εν λόγω επιχείρησης στη σύμπραξη κατά τη διάρκεια ορισμένου χρονικού διαστήματος, πρέπει να γίνει δεκτό ότι φέρουν την ίδια ευθύνη και ότι, ως εκ τούτου, οφείλουν το ίδιο ποσοστό επί των προστίμων που τους επιβλήθηκαν αλληλεγγύως και εις ολόκληρον (προμνημονευθείσα απόφαση Επιτροπή κατά Siemens Österreich κ.λπ. και Siemens Transmission & Distribution κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 69).
- 154 Επιπλέον, λαμβανομένων υπόψη των ανωτέρω, το Γενικό Δικαστήριο δεν έπρεπε να στηριχθεί σε τέτοιο καταρχήν εφαρμοστέο κανόνα περί ισομερούς ευθύνης για να αποφανθεί, στις σκέψεις 216 και 236 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, αντιστοίχως, ότι οι εταιρίες στις οποίες επιβλήθηκαν κυρώσεις είχαν τη δυνατότητα να λάβουν γνώση, άνευ αμφισημίας, των πιθανών χρηματοοικονομικών συνεπειών της επιβολής του προστίμου για την καταβολή του οποίου ευθύνονταν αλληλεγγύως και εις ολόκληρον και ότι η Επιτροπή δεν μεταβίβασε την εξουσία της επιβολής κυρώσεως σε εθνικό δικαστήριο ή σε όργανο διαιτησίας.
- 155 Εντούτοις, πρέπει να υπομνησθεί ότι, σε περίπτωση κατά την οποία το σκεπτικό αποφάσεως του Γενικού Δικαστηρίου ενέχει παραβίαση του δικαίου της Ένωσης, πλην όμως το διατακτικό της είναι βάσιμο για άλλους νομικούς λόγους, το γεγονός αυτό δεν δύναται να επισύρει αναίρεση της οικείας αποφάσεως, αλλά χωρεί υποκατάσταση σκεπτικού (βλ. σχετικώς, μεταξύ άλλων, απόφαση της 9ης Σεπτεμβρίου 2008, C-120/06 P και C-121/06 P, FIAMM κ.λπ. κατά Συμβουλίου και Επιτροπής, Συλλογή 2008, σ. I-6513, σκέψη 187 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

- 156 Λαμβανομένων, όμως, υπόψη των ανωτέρω, καθίσταται σαφές ότι, στις εν λόγω σκέψεις 216 και 236, ορθώς έκρινε το Γενικό Δικαστήριο ότι έπρεπε να απορριφθούν τα επιχειρήματα που αντλούνταν από παραβίαση της αρχής της ασφάλειας δικαίου και από παράνομη εκχώρηση της εξουσίας της Επιτροπής.
- 157 Συγκεκριμένα, αφενός, δεδομένου ότι η Επιτροπή δεν έχει την εξουσία να προβαίνει σε εσωτερικό επιμερισμό του ποσού προστίμου που επιβλήθηκε αλληλεγγύως και εις ολόκληρον, δεν μπορεί να γίνει δεκτό ότι κάθε εταιρία πρέπει να μπορεί να συναγάγει από την απόφαση με την οποία της επιβάλλεται πρόστιμο το οποίο οφείλει αλληλεγγύως και εις ολόκληρον με μία ή περισσότερες άλλες εταιρίες το ποσοστό που της αναλογεί στη σχέση της με τους αλληλεγγύως και εις ολόκληρον ευθυνόμενους συνοφειλέτες της, κατόπιν της καταβολής του προστίμου στην Επιτροπή (προμνημονευθείσα απόφαση Επιτροπή κατά Siemens Österreich κ.λπ. και Siemens Transmission & Distribution κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 66). Ελλείπει συμβατικού διακανονισμού, το ποσοστό αυτό πρέπει να καθορίζεται από εθνικό δικαστήριο. Ως εκ τούτου, το γεγονός ότι δεν καθορίστηκαν τα αναλογούντα ποσοστά με την απόφαση της Επιτροπής περί επιβολής προστίμου αλληλεγγύως και εις ολόκληρον δεν συνιστά, αφεαυτού, παραβίαση της αρχής της ασφάλειας δικαίου.
- 158 Αφετέρου, καθόσον ο εσωτερικός επιμερισμός του ποσού προστίμου για την καταβολή του οποίου υφίσταται αλληλέγγυα και εις ολόκληρον ευθύνη απόκειται τελικώς σε εθνικό δικαστήριο ή διαιτητικό όργανο και όχι στην Επιτροπή, δεν μπορεί σε καμία περίπτωση να προσαφθεί στο θεσμικό όργανο αυτό ότι εκχώρησε παρανόμως την εν λόγω εξουσία παραλείποντας να καθορίσει με την επίμαχη απόφαση τα ποσοστά που αναλογούν στους αλληλέγγυους συνοφειλέτες στο πλαίσιο των εσωτερικών μεταξύ τους σχέσεων.
- 159 Από τα ανωτέρω συνάγεται ότι οι σχετικώς προβληθέντες λόγοι είναι, εν πάση περιπτώσει, προδήλως αβάσιμοι και ότι, βάσει του σκεπτικού που εκτίθεται στις σκέψεις 157 και 158 της παρούσας αποφάσεως, με το οποίο πρέπει να υποκατασταθεί εκείνο του Γενικού Δικαστηρίου που εκτίθεται στις σκέψεις 216 και 236 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, πρέπει να απορριφθούν.
- 160 Τέλος, δεύτερον, πρέπει να απορριφθεί και το επιχείρημα που αντλείται από παράβαση της υποχρεώσεως αιτιολογήσεως που υπέχει το Γενικό Δικαστήριο. Πράγματι, δεν μπορεί να προσαφθεί στο Γενικό Δικαστήριο ότι υποκατέστησε με το σκεπτικό του εκείνο της επίμαχης αποφάσεως. Συγκεκριμένα, κατά την άσκηση της πλήρους δικαιοδοσίας του, το Γενικό Δικαστήριο είχε σαφώς τη δυνατότητα να απορρίψει τους υπό κρίση λόγους ακυρώσεως βασιζόμενο σε σκεπτικό όπως το σχετικό με τον καταρχήν εφαρμοστέο κανόνα περί ισομερούς ευθύνης, μολονότι, επί της ουσίας, το σκεπτικό αυτό αποδείχθηκε πεπλανημένο από νομικής απόψεως.
- 161 Λαμβανομένου υπόψη του συνόλου των ανωτέρω, πρέπει να γίνει δεκτό ότι ο δεύτερος και ο τρίτος λόγος αναιρέσεως που προέβαλε η Areva, καθώς και το τρίτο σκέλος του δευτέρου λόγου και ο τέταρτος λόγος αναιρέσεως που προέβαλαν οι εταιρίες του ομίλου Alstom είναι βάσιμοι καθόσον προσάπτουν στην Επιτροπή και στο Γενικό Δικαστήριο ότι επέβαλαν εν τοις πράγμασι αλληλέγγυα και εις ολόκληρον ευθύνη της Areva και της Alstom, παραβαίνοντας, επομένως, τους κανόνες περί αλληλέγγυας και εις ολόκληρον ευθύνη για την καταβολή των προστίμων, οι οποίοι απορρέουν από τις αρχές της ασφάλειας δικαίου και της εξατομικεύσεως των ποινών και των κυρώσεων.

3. Επί του τετάρτου λόγου αναιρέσεως που προβάλλει η Areva και ο οποίος αντλείται από παραβίαση των αρχών της αναλογικότητας και της ίσης μεταχειρίσεως κατά τον καθορισμό του προστίμου που της επιβλήθηκε

i) Επιχειρήματα των διαδίκων

- ¹⁶² Η Areva υποστηρίζει ότι το Γενικό Δικαστήριο, κατ' άσκηση της πλήρους δικαιοδοσίας του, όφειλε να εκτιμήσει αν το ποσό του προστίμου που επιβλήθηκε στην Areva ήταν ανάλογο της σοβαρότητας και της χρονικής διάρκειας της παραβάσεως και αν ήταν σύμφωνο προς την αρχή της ίσης μεταχειρίσεως. Κατ' εφαρμογήν των αρχών αυτών, το Γενικό Δικαστήριο έπρεπε να μειώσει το μέγιστο ποσό του προστίμου για την καταβολή του οποίου κρίθηκε ότι η Areva ευθύνεται αλληλεγγύως και εις ολόκληρον.
- ¹⁶³ Η προβαλλόμενη παραβίαση της αρχής της αναλογικότητας συνίσταται στο ότι η Areva υποχρεώθηκε να καταβάλει αλληλεγγύως και εις ολόκληρον, για παράβαση χρονικής διάρκειας τεσσάρων μόλις μηνών, ποσό που αντιστοιχεί στο ήμισυ του ποσού που έπρεπε να καταβάλει αλληλεγγύως και εις ολόκληρον η Alstom για παράβαση διάρκειας δώδεκα ετών ή περίπου στο διπλάσιο του προστίμου που πρέπει να καταβάλει μόνη της η Alstom για την άμεση συμμετοχή της στην επίμαχη σύμπραξη επί τέσσερα έτη.
- ¹⁶⁴ Παραβιάσθηκε επίσης η αρχή της ίσης μεταχειρίσεως, δεδομένου ότι το Γενικό Δικαστήριο επικύρωσε την επίμαχη απόφαση, μολονότι, με την απόφαση εκείνη, η Επιτροπή, λαμβανομένης υπόψη της χρονικής διάρκειας της συμμετοχής στην επίμαχη παράβαση, επέβαλε στην Areva πολύ αυστηρότερες κυρώσεις απ' ό,τι στην Alstom, μολονότι η δεύτερη εταιρία καταλεγόταν μεταξύ των ιδρυτικών μελών της εν λόγω συμπράξεως, η συνολική διάρκεια της συμμετοχής της ήταν 47 φορές μεγαλύτερη από αυτήν της Areva και ο κύκλος εργασιών της ήταν μεγαλύτερος αυτού της Areva.
- ¹⁶⁵ Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι αυτός ο λόγος αναιρέσεως είναι απαράδεκτος, καθόσον, ιδίως, δεν προβλήθηκε από την Areva πρωτοδίκως και δεν αποτελεί λόγο απότομο της δημοσίας τάξεως ώστε να εξετασθεί αυτεπαγγέλτως από το Γενικό Δικαστήριο. Επί της ουσίας, διατείνεται ότι ο καθορισμός του προστίμου που επιβλήθηκε στην Areva δεν επιδέχεται επικρίσεις, καθόσον, ιδίως, υπολογίσθηκε κατ' εφαρμογήν των κατευθυντηρίων γραμμών.

ii) Εκτίμηση του Δικαστηρίου

- ¹⁶⁶ Καταρχάς, όσον αφορά το παραδεκτό του υπό κρίση λόγου αναιρέσεως, διαπιστώνεται, όπως επισήμανε και ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 189 των προτάσεών του, ότι, με την προσφυγή που άσκησαν πρωτοδίκως, οι εταιρίες του ομίλου Areva δεν προέβαλαν κανένα λόγο ακυρώσεως, αντλούμενο από παραβίαση των αρχών της αναλογικότητας και της ίσης μεταχειρίσεως, με τον οποίο να επικαλούνται έλλειψη νομιμότητας όσον αφορά το ποσό του προστίμου που επιβλήθηκε στην Areva, λόγω παραβιάσεως των αρχών αυτών. Μολονότι στο δικόγραφο της προσφυγής τους οι εν λόγω εταιρίες προέβαλαν παραβίαση των αρχών της αναλογικότητας και της ίσης μεταχειρίσεως, εντούτοις η επιχειρηματολογία αυτή αφορούσε εντελώς διαφορετικό ζήτημα, συγκεκριμένα δε την αλληλέγγυα και εις ολόκληρον ευθύνη των εταιριών Alstom και Areva T&D SA.
- ¹⁶⁷ Πρόκειται, επομένως, για νέο ισχυρισμό ο οποίος, κατά την υπομνησθείσα στη σκέψη 113 της παρούσας αποφάσεως νομολογία, είναι απαράδεκτος στο πλαίσιο αιτήσεως αναιρέσεως ενώπιον του Δικαστηρίου.

- 168 Επιπλέον, όπως επίσης επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 191 των προτάσεών του, η μεταβίβαση της Areva T&D SA στην Alstom, μολονότι πραγματοποιήθηκε κατά το χρονικό διάστημα μεταξύ της ασκήσεως της προσφυγής πρωτοδίκως και της αιτήσεως αναιρέσεως, δεν αποτελεί νέο πραγματικό στοιχείο που να δικαιολογεί ότι ο υπό κρίση λόγος αναιρέσεως πρέπει να κριθεί παραδεκτός, δεδομένου ότι ο λόγος αναιρέσεως δεν στηρίζεται στο στοιχείο αυτό.
- 169 Πάντως, ο τέταρτος λόγος αναιρέσεως που προβάλλει η Areva είναι παραδεκτός καθόσον, με τον λόγο αυτό, η αναιρεσείουσα προσάπτει στο Γενικό Δικαστήριο ότι δεν εξέτασε, κατά την άσκηση της πλήρους δικαιοδοσίας του, την έλλειψη νομιμότητας του προστίμου που της επιβλήθηκε αλληλεγγύως και εις ολόκληρον με την Areva T&D SA, λόγω προβαλλόμενης παραβιάσεως των αρχών της αναλογικότητας και της ίσης μεταχειρίσεως, ή ότι υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο κατά την άσκηση της δικαιοδοσίας αυτής.
- 170 Συγκεκριμένα, όπως επισημάνθηκε στη σκέψη 118 της παρούσας αποφάσεως, λόγος που απορρέει από την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση μπορεί να προβληθεί στο πλαίσιο αιτήσεως αναιρέσεως.
- 171 Πρέπει να υπομνησθεί συναφώς ότι, εκτός του ελέγχου νομιμότητας τον οποίο προβλέπει η Συνθήκη ΛΕΕ, το Γενικό Δικαστήριο διαθέτει πλήρη δικαιοδοσία, η οποία του έχει ανατεθεί, κατά το άρθρο 261 ΣΛΕΕ, με το άρθρο 31 του κανονισμού 1/2003 και η οποία του παρέχει τη δυνατότητα να υποκαθιστά την εκτίμηση της Επιτροπής με τη δική του και, κατά συνέπεια, να καταργεί, να μειώνει ή να επαυξάνει τα πρόστιμα ή τις χρηματικές ποινές που έχουν επιβληθεί (βλ., μεταξύ άλλων, προμνημονευθείσα απόφαση Siemens κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 334, και της 19ης Δεκεμβρίου 2013, C-586/12 P, Koninklijke Wegenbouw Stevin κατά Επιτροπής, σκέψη 32 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 172 Ωστόσο, το Δικαστήριο έχει επίσης αποφανθεί ότι η άσκηση της εν λόγω πλήρους δικαιοδοσίας δεν ισοδυναμεί με αυτεπάγγελτο έλεγχο και ότι η διαδικασία ενώπιον των δικαιοδοτικών οργάνων της Ένωσης διεξάγεται κατ' αντιμωλία. Πέραν των λόγων που άπτονται της δημοσίας τάξεως, οι οποίοι πρέπει να εξετάζονται αυτεπαγγέλτως από το δικαιοδοτικό όργανο, στον προσφεύγοντα απόκειται να προβάλει λόγους και ισχυρισμούς στρεφόμενους κατά της προσβαλλομένης αποφάσεως και να προσκομίσει αποδεικτικά στοιχεία προς στήριξη των λόγων αυτών (προμνημονευθείσα απόφαση Siemens κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 335).
- 173 Το Δικαστήριο έχει εξάλλου επισημάνει ότι αυτή η δικονομικής φύσεως απαίτηση δεν αντιβαίνει στον κανόνα περί του ότι, προκειμένου περί παραβάσεων των κανόνων του ανταγωνισμού, απόκειται στην Επιτροπή να αποδείξει τις παραβάσεις που διαπιστώνει και να προσκομίσει τα στοιχεία που μπορούν να αποδείξουν, επαρκώς κατά νόμον, την ύπαρξη των πραγματικών περιστατικών που στοιχειοθετούν την παράβαση αυτή. Αυτό που ουσιαστικά ζητείται από τον προσφεύγοντα στο πλαίσιο ένδικης προσφυγής είναι να προσδιορίσει τα αμφισβητούμενα στοιχεία της προσβαλλομένης αποφάσεως, να διατυπώσει τις σχετικές αιτιάσεις και να προσκομίσει αποδεικτικά στοιχεία, τα οποία μπορεί να συνίστανται σε σοβαρές ενδείξεις, πρόσφορες να αποδείξουν το βάσιμο των αιτιάσεων (προμνημονευθείσα απόφαση Siemens κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 336).
- 174 Πλην όμως, κατά την άσκηση της πλήρους δικαιοδοσίας του, όπως προκύπτει από τις σκέψεις 318 έως 323 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το Γενικό Δικαστήριο παραβίασε τις αρχές αυτές.
- 175 Συγκεκριμένα, με τις εν λόγω σκέψεις, το Γενικό Δικαστήριο, αφού διαπίστωσε, στη σκέψη 317 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι είναι βάσιμοι οι προβληθέντες από τις τότε προσφεύγουσες λόγοι ακυρώσεως που αντλούνται από τις αρχές της αναλογικότητας και της ίσης μεταχειρίσεως, καθόσον η Επιτροπή επέβαλε στην Alstom και στις εταιρίες του ομίλου Areva, λόγω συνδρομής της επιβαρυντικής περιστάσεως που αντλείται από τον χαρακτηρισμό επιχειρήσεως ως πρωτοστατούσας στην παράβαση, προσαύξηση κατά 50 % του βασικού ποσού των επιβληθέντων σε αυτές προστίμων, ίση με την επιβληθείσα στη Siemens AG προσαύξηση, τροποποίησε τα πρόστιμα που είχαν επιβληθεί αλληλεγγύως και εις ολόκληρον στην Alstom και στην Areva κατά 35 % και 20 %, αντιστοίχως.

- 176 Ακριβώς εντός αυτού του πλαισίου, όμως, το Γενικό Δικαστήριο δεν έπρεπε, κατ' άσκηση της πλήρους δικαιοδοσίας του, να εξετάσει αυτεπαγγέλτως άλλες αιτιάσεις που θα μπορούσαν ενδεχομένως να προβληθούν, όσον αφορά το ποσό του προστίμου που επιβλήθηκε στην Areva, λόγω παραβιάσεως των αρχών της αναλογικότητας και της ίσης μεταχειρίσεως, όπως εξετάθη από την Areva με την αίτησή της αναιρέσεως.
- 177 Τέλος, κατά πάγια νομολογία, δεν απόκειται στο Δικαστήριο, οσάκις αποφάινεται επί νομικών ζητημάτων στο πλαίσιο αιτήσεως αναιρέσεως να υποκαθιστά, για λόγους επιείκειας, με τη δική του κρίση εκείνη του Γενικού Δικαστηρίου το οποίο είχε αποφανθεί, κατ' άσκηση πλήρους δικαιοδοσίας, επί του ποσού των προστίμων που είχαν επιβληθεί σε επιχειρήσεις λόγω της εκ μέρους τους παραβιάσεως του δικαίου της Ένωσης. Επομένως, μόνον καθόσον το Δικαστήριο κρίνει ότι η αυστηρότητα της κύρωσης δεν είναι απλώς μη ενδεδειγμένη, αλλά και υπερβολική σε σημείο που να είναι δυσανάλογη, μπορεί να διαπιστωθεί πλάνη περί το δίκαιο εκ μέρους του Γενικού Δικαστηρίου λόγω του μη ενδεδειγμένου ύψους προστίμου (απόφαση της 30ής Μαΐου 2013, C-70/12 P, Quinn Barlo κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 57).
- 178 Συναφώς, όσον αφορά το προβαλλόμενο ως μη ενδεδειγμένο ύψος του προστίμου που επιβλήθηκε στην Areva, λόγω του ότι η συμμετοχή της στην επίμαχη παράβαση ήταν βραχυχρόνια, δεν προκύπτει ότι το ύψος του προστίμου που επιβλήθηκε αλληλεγγύως και εις ολόκληρον στην Areva είναι υπερβολικό σε σημείο που να χαρακτηρίζεται ως δυσανάλογο.
- 179 Συγκεκριμένα, όπως διατείνεται η Επιτροπή, το ποσό αυτό υπολογίσθηκε κατ' εφαρμογήν της μεθοδολογίας που εκτίθεται με τις κατευθυντήριες γραμμές. Στο πλαίσιο αυτό, δεν αμφισβητείται ότι η σύντομη χρονική διάρκεια συμμετοχής της Areva στην επίμαχη σύμπραξη ελήφθη υπόψη με αποτέλεσμα το αρχικό ποσό του προστίμου να μην προσαυξηθεί λόγω της χρονικής διάρκειας της διαπράξεως της παραβάσεως, ενώ στην περίπτωση της Alstom το αρχικό ποσό προσαυξήθηκε κατά 155 % λόγω συμμετοχής στη σύμπραξη αυτή συνολικής διάρκειας 15 ετών και 8 μηνών.
- 180 Ωστόσο, η σύντομη χρονική διάρκεια της συμμετοχής της Areva στην εν λόγω παράβαση ουδόλως αναιρεί τη σοβαρότητα της προσαπτομένης στην Areva παραβάσεως, όπως αυτό συνάγεται από τον υπολογισμό του προστίμου και ειδικότερο τον καθορισμό του αρχικού ποσού.
- 181 Κατά το άρθρο 23, παράγραφος 3, του κανονισμού 1/2003, το ύψος του ποσού του προστίμου πρέπει να καθορίζεται αναλόγως της σοβαρότητας της παραβάσεως που προσάπτεται ατομικώς στην οικεία επιχείρηση και της χρονικής διάρκειάς της (προμνημονευθείσα απόφαση Επιτροπή κατά Siemens Österreich κ.λπ. και Siemens Transmission & Distribution κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 52).
- 182 Υπό τις συνθήκες αυτές, ο τέταρτος λόγος αναιρέσεως που προέβαλε η Areva πρέπει να απορριφθεί.

4. Επί του πέμπτου λόγου αναιρέσεως που προβάλλει η Alstom και ο οποίος αντλείται από προσβολή του δικαιώματος αποτελεσματικής ένδικης προστασίας

ι) Επιχειρήματα των διαδίκων

- 183 Με τον πέμπτο λόγο τους αναιρέσεως, οι εταιρίες του ομίλου Alstom υποστηρίζουν ότι, στις σκέψεις 223 έως 230, το Γενικό Δικαστήριο παρενόησε το περιεχόμενο του πρώτου λόγου αναιρέσεως που προέβαλε η Alstom λόγω προσβολής του δικαιώματος αποτελεσματικής ένδικης προστασίας και ότι, κατά συνέπεια, δεν εξέτασε κατ' ουσίαν τον λόγο αυτόν.
- 184 Στις ως άνω σκέψεις, το Γενικό Δικαστήριο είχε αποφανθεί επί της απαιτήσεως δικαστικού ελέγχου και ειδικότερα επί του ότι οι Alstom και Areva T&D SA έκαναν πράγματι χρήση του δικαιώματος να υποβάλουν την επίμαχη απόφαση σε δικαστικό έλεγχο, ασκώντας ένδικο βοήθημα. Ο πρώτος, όμως, λόγος ακυρώσεως που είχε προβάλει η Areva ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου αφορούσε την

ελευθερία επιλογής ως προς την άσκηση προσφυγής, η οποία είχε περιορισθεί ως αποτέλεσμα της επιβολής προστίμου για την καταβολή του οποίου ευθύνονταν αλληλεγγύως και εις ολόκληρον οι Alstom και Areva T&D SA.

185 Η Επιτροπή διατείνεται ότι, στις σκέψεις 223 έως 230 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το Γενικό Δικαστήριο εξέτασε δεόντως τα επιχειρήματα που προέβαλαν πρωτοδίκως οι εταιρίες του ομίλου Alstom.

ii) Εκτίμηση του Δικαστηρίου

186 Αντιθέτως προς ό,τι διατείνονται οι εταιρίες του ομίλου Alstom, από τις σκέψεις 223 έως 230 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως συνάγεται ότι το Γενικό Δικαστήριο εξέτασε δεόντως τον λόγο ακυρώσεως που είχε προβάλει η Alstom και ο οποίος αντλούνταν από προσβολή του δικαιώματος αποτελεσματικής ένδικης προστασίας και ότι ουδόλως παρενόησε, στο πλαίσιο αυτό, το περιεχόμενο των επιχειρημάτων που προέβαλε η εταιρία αυτή.

187 Πράγματι, το Γενικό Δικαστήριο, αφού μνημόνευσε τη σχετική νομολογία στις σκέψεις 224 έως 227 της εν λόγω αποφάσεως, ορθώς έκρινε ότι η εκ μέρους της Επιτροπής αλληλεγγύως και εις ολόκληρον επιβολή προστίμου στις Alstom και Areva T&D SA δεν συνιστούσε προσβολή του δικαιώματος καθεμίας από τις εταιρίες αυτές, ως αποδέκτριας της επίμαχης αποφάσεως, να υποβάλει την απόφαση εκείνη σε δικαστικό έλεγχο, ασκώντας τα μέσα ένδικης προστασίας που διασφαλίζει το δίκαιο της Ένωσης.

188 Οι εταιρίες του ομίλου Alstom υποστηρίζουν ότι το Γενικό Δικαστήριο δεν αποφάνθηκε επί των περιορισμών της ελευθερίας επιλογής ασκήσεως προσφυγής, εξαιτίας της επιβολής προστίμου για την καταβολή του οποίου ευθύνονταν αλληλεγγύως και εις ολόκληρον οι Alstom και Areva T&D SA. Επομένως, εάν η Areva T&D SA ασκούσε προσφυγή, η Alstom θα έπρεπε να πράξει ομοίως, για να αποφύγει την υποχρέωση να καταβάλει το σύνολο του ποσού του επιβληθέντος προστίμου, ενώ, εάν η Areva T&D SA δεν ασκούσε προσφυγή, θα έπρεπε να καταβάλει το πρόστιμο αυτό, τυχόν δε προσφυγή της Alstom δεν θα μπορούσε να έχει αποτέλεσμα όσον αφορά το συνολικό ποσό του εν λόγω προστίμου.

189 Διαπιστώνεται συναφώς ότι οι περιορισμοί αυτοί αποτελούν απλώς αναπόδραστη συνέπεια της επιβολής, στις Alstom και Areva T&D SA, προστίμου για την καταβολή του οποίου οι εταιρίες αυτές ευθύνονται αλληλεγγύως και εις ολόκληρον. Μολονότι μια τέτοια συνέπεια μπορεί βεβαίως να έχει αντίκτυπο στη στρατηγική των αλληλεγγύως και εις ολόκληρον οφειλετών, δεν συνεπάγεται, αφεαυτής, καμία προσβολή του δικαιώματος αποτελεσματικής ένδικης προστασίας. Συγκεκριμένα, έκαστος συνοφειλέτης διατήρησε το δικαίωμα και τη δυνατότητα ασκήσεως προσφυγής, των οποίων άλλωστε έκαναν χρήση τόσο η Alstom όσο και η Areva T&D SA, όπως διαπίστωσε και το Γενικό Δικαστήριο στη σκέψη 228 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως.

190 Ως εκ τούτου, ο πέμπτος λόγος αναιρέσεως που προέβαλαν οι εταιρίες του ομίλου Alstom πρέπει να απορριφθεί.

191 Από την εξέταση του συνόλου των λόγων αναιρέσεως που προέβαλαν οι αναιρεσείουσες εταιρίες συνάγεται αφενός μεν ότι ο δεύτερος και ο τρίτος λόγος αναιρέσεως που προέβαλε η Areva, καθώς και το τρίτο σκέλος του δευτέρου λόγου αναιρέσεως και ο τέταρτος λόγος αναιρέσεως που προέβαλαν οι εταιρίες του ομίλου Alstom πρέπει να γίνουν δεκτοί, καθόσον με αυτούς προσάπτεται στην Επιτροπή και στο Γενικό Δικαστήριο ότι επέβαλαν εν τοις πράγμασι αλληλέγγυα και εις ολόκληρον ευθύνη της Areva και της Alstom και ότι, επομένως, παρέβησαν τους κανόνες περί αλληλέγγυας και εις ολόκληρον ευθύνης για την καταβολή των προστίμων οι οποίοι απορρέουν από τις αρχές της ασφάλειας δικαίου και της εξατομικεύσεως των ποινών και των κυρώσεων, αφετέρου δε ότι οι αιτήσεις αναιρέσεως πρέπει να απορριφθούν κατά τα λοιπά.

- 192 Ως εκ τούτου, καταρχάς, το σημείο 3, δεύτερη περίπτωση, του διατακτικού της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως πρέπει να αναιρεθεί.
- 193 Εν συνεχεία, δεδομένου ότι η διαφορά είναι ώριμη προς εκδίκαση, κατά την έννοια του άρθρου 61, πρώτο εδάφιο, του Οργανισμού του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το Δικαστήριο πρέπει να αποφανθεί οριστικώς επί της διαφοράς αυτής.
- 194 Διαπιστώνεται συναφώς ότι ο καθορισμός της αλληλέγγυας και εις ολόκληρον ευθύνης, κατά το άρθρο 2, στοιχείο γ', της επίμαχης αποφάσεως είναι πανομοιότυπος αυτού που επέλεξε το Γενικό Δικαστήριο, κατ' άσκηση της πλήρους δικαιοδοσίας του και κατόπιν της μείωσης των ποσών του προστίμου, στο σημείο 3, δεύτερη περίπτωση, του διατακτικού της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως.
- 195 Ως εκ τούτου, δεδομένου ότι οι αναιρεσείουσες εταιρίες είχαν ζητήσει πρωτοδίκως την ακύρωση του άρθρου 2, στοιχείο γ', της επίμαχης αποφάσεως, η διάταξη αυτή πρέπει να ακυρωθεί για τους ίδιους λόγους που επέβαλαν την αναίρεση του σημείου 3, δεύτερη περίπτωση, του διατακτικού της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως και οι οποίοι εκτίθενται στις σκέψεις 129 έως 142 της παρούσας αποφάσεως.
- 196 Τέλος, δυνάμει της πλήρους δικαιοδοσίας που του ανατίθεται, σύμφωνα με το άρθρο 261 ΣΛΕΕ, βάσει του άρθρου 31 του κανονισμού 1/2003, το Δικαστήριο κρίνει ότι η ορθή εφαρμογή των κανόνων περί αλληλέγγυας και εις ολόκληρον ευθύνη επιτάσσει τον καθορισμό των ποσών των προστίμων βάσει μεθόδου η οποία, αντιθέτως προς εκείνη που επέλεξαν η Επιτροπή και το Γενικό Δικαστήριο, τηρεί τους κανόνες περί αλληλέγγυας και εις ολόκληρον ευθύνης για την καταβολή προστίμων οι οποίοι απορρέουν από τις αρχές της ασφάλειας δικαίου και της εξατομικεύσεως των ποινών και των κυρώσεων.
- 197 Ως εκ τούτου, λαμβανομένων υπόψη των εκτεθέντων στη σκέψη 138 της παρούσας αποφάσεως και των νέων επωνυμιών ορισμένων εκ των εμπλεκόμενων εταιριών, στοιχείο που μνημονεύθηκε στη σκέψη 14 της παρούσας αποφάσεως, πρέπει να επιβληθεί πρόστιμο ύψους 27 795 000 ευρώ αλληλεγγύως και εις ολόκληρον στην Alstom και την Alstom Grid SAS και πρόστιμο ύψος 20 400 000 ευρώ στις Areva, T&D Holding και Alstom Grid AG, αλληλεγγύως και εις ολόκληρον με την Alstom Grid SAS.

VI – Επί των δικαστικών εξόδων

- 198 Κατά το άρθρο 184, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας, σε περίπτωση κατά την οποία η αίτηση αναιρέσεως είναι βάσιμη και το Δικαστήριο κρίνει το ίδιο οριστικά τη διαφορά, αποφαινεται και επί των δικαστικών εξόδων.
- 199 Κατά το άρθρο 138, παράγραφος 1, του ιδίου Κανονισμού, που εφαρμόζεται στην αναιρετική διαδικασία δυνάμει του άρθρου του 184, παράγραφος 1, ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα δικαστικά έξοδα, εφόσον υπάρχει σχετικό αίτημα του νικήσαντος διαδίκου.
- 200 Κατά το άρθρο 138, παράγραφος 3, του εν λόγω Κανονισμού, σε περίπτωση μερικής ήττας των διαδίκων, κάθε διάδικος φέρει τα δικαστικά έξοδά του. Κατά την ίδια αυτή διάταξη, εφόσον τούτο δικαιολογείται από τις περιστάσεις της συγκεκριμένης υποθέσεως, το Δικαστήριο μπορεί να αποφασίσει ότι ένας διάδικος, πέραν των δικαστικών εξόδων του, φέρει και μέρος των εξόδων στα οποία υποβλήθηκε ο αντίδικος.
- 201 Δεδομένου ότι οι αιτήσεις αναιρέσεως της Areva και των εταιριών του ομίλου Alstom πρέπει να γίνουν εν μέρει δεκτές, η Επιτροπή πρέπει να φέρει, πέραν των εξόδων της όσον αφορά αμφοτέρους τους βαθμούς δικαιοδοσίας, και το ένα πέμπτο των εξόδων στα οποία υποβλήθηκαν η Areva και οι

εταιρίες του ομίλου Alstom σε αμφότερουσ τουσ βαθμούσ δικαιοδοσίασ. Η Areva και οι εταιρίες του ομίλου Alstom φέρουν τα τέσσερα πέμπτα των εξόδων στα οποία υποβλήθηκαν σε αμφότερουσ τουσ βαθμούσ δικαιοδοσίασ.

Για τουσ λόγουσ αυτούσ, το Δικαστήριο (τέταρτο τμήμα) αποφασίζει:

- 1) **Αναιρεί το σημείο 3, δεύτερη περίπτωση, του διατακτικού της αποφάσεωσ που εξέδωσε το Γενικό Δικαστήριο της Ευρωπαϊκήσ Ένωσησ στις 3 Μαρτίου 2011, επί των υποθέσεων T-117/07 και T-121/07, Areva κ.λπ. κατά Επιτροπήσ.**
- 2) **Ακυρώνει το άρθρο 2, στοιχείο γ', της αποφάσεωσ C(2006) 6762 τελικό της Επιτροπήσ, της 24ησ Ιανουαρίου 2007, σχετικά με διαδικασία εφαρμογήσ του άρθρου [81 ΕΚ] και του άρθρου 53 της Συμφωνίασ ΕΟΧ (Υπόθεση COMP/F/38.899 — Εξοπλισμόσ μεταγωγήσ με μόνωση αερίου).**
- 3) **Για τις παραβάσεισ που διαπιστώθηκαν με το άρθρο 1, στοιχεία β' έως στ', της αποφάσεωσ C(2006) 6762 τελικό, επιβάλλει πρόστιμο ύψουσ 27 795 000 ευρώ στην Alstom SA, αλληλεγγύωσ και εισ ολόκληρον με την Alstom Grid SAS, και πρόστιμο ύψουσ 20 400 000 ευρώ στις Areva SA, T&D Holding SA και Alstom Grid AG, αλληλεγγύωσ και εισ ολόκληρον με την Alstom Grid SAS.**
- 4) **Απορρίπτει τις αιτήσεισ αναιρέσεωσ κατά τα λοιπά.**
- 5) **Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή φέρει, πέραν των εξόδων της όσον αφορά αμφότερουσ τουσ βαθμούσ δικαιοδοσίασ, και το ένα πέμπτο των εξόδων στα οποία υποβλήθηκαν οι Areva SA, Alstom SA, T&D Holding SA, Alstom Grid SAS και Alstom Grid AG σε αμφότερουσ τουσ βαθμούσ δικαιοδοσίασ.**
- 6) **Οι Areva SA, Alstom SA, T&D Holding SA, Alstom Grid SAS και Alstom Grid AG φέρουν τα τέσσερα πέμπτα των εξόδων στα οποία υποβλήθηκαν σε αμφότερουσ τουσ βαθμούσ δικαιοδοσίασ.**

(υπογραφέσ)